

Pri 1835

Slovenski

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

OROČEVILEC

PRIMORSKI PONATIS

INFORMACIJSKI VEŠTNIK OSVOBODILNE FRONTE

Leto V, številka 11

27. aprila 1944

Cena 2.-Liri

NEGUJMO LASTNOSTI NAŠEGA AKTIVNA KI OMOGOČAJO ZMAGO

V četrtem letu Osvobodilne fronte je na vidiku končna zmaga naše velike domovinske stvari. Slepceem postaja danes očitno, da je v zgodovinskem, moralnem, vojaškem in političnem pogledu končna zmaga že v naših rokah. Nam, ki smo zrastle iz krvi in nezaslišanih žrtev naroda čigar sinovi smo, pa mora biti očitno še nekaj; da končna zmaga je v naših rokah, toda samo - poudarjamo - samo pod pogojem, da ne bomo delali napak in da bomo znali tudi v bodoče posvetiti prevse svoje moči gibanju, ki nas je porodilo in vzgojilo.

Od nas samih, od našega aktiva je potemtakem odvisen ves nadaljni razvoj.

Ne bo torej odveč, če se ob tretji obletnici Osvobodilne fronte spomnimo tistih osnovnih lastnosti, ki so našemu aktivu doslej omogočale njegove zmage.

Prva ta lastnost je popolna predanost naši veliki stvari. Aktivisti Osvobodilne fronte so se v teh treh letih razvili v prave vodnike ljudskih množic predvsem zaradi tega, ker so bili sami predani osvobodilnemu gibanju in ker so le tako mogli vzbujati tudi narodne množice v duhu požrtvovalnosti.

Aktivisti Komunistične Partije so imeli čast, da so v osvobodilno borbo prenesli iz prejšnjih trdih let lik pravega borca, ki se zna odreči vsemu osebnemu, kadar gre za uspeh stvari in imajo danes zadoščanje, da je krenil v isto smer do kraja požrtvovalnih borcev ves aktiv Osvobodilne fronte in tudi ves narod. Izpopolnili so vojaško organizirali svojo vojsko. Gradimo narodno oblast. Ustrezno tej novi stopnji našega osvobodilnega gibanja je nastopila tudi zunanje vidna delitev funkcij, odgovornosti in položajev.

Naše pojmovanje funkcij pa je pojmovanje novega kova, kajti sama funkcija, ki jo je dvignilo in jo zahteva narodno osvobodilno gibanje, je funkcija novega kova. Če je bilo za funkcije starega kova, recimo za funkcije v predaprilski Jugoslaviji značilno, da jo je spremljal karierizem hkrati s korupcijo, tedaj je za funkcije novega kova značilno, da jo prejme tisti, ki jo zasluži, da funkcija prinaša odgovornost, da je torej vzpostavljena in gojena v korist naše velike stvari. Tega dejstva se morajo zavedati tako naše narodne množice kakor vsi odgovorni činitelji. V funkciji morajo zreti avtoriteto našega gibanja in naše demokratične narodne oblasti. Tega dejstva se morajo hkrati zavedati vsi naši funkcionarji kot skupnost in kot posamezniki. Ostati morajo skromni, storiti pa vse, kar dviguje ugled in avtoriteto gibanja ter narodne oblasti, ki jo predstavljajo.

Le tako pojmovanje funkcije v popolnem skladu s predanostjo našega aktiva našemu osvobodilnemu gibanju, s predanostjo, ki jo sodila med osnovne pogoje vseh dosedanjih uspehov in ki prav tako sedi med osnovne pogoje za našo končno zmago.

Druga lastnost, ki je omogočala našemu aktivu dosedanje zmage, je povezanost z množicami. Samo toliko veljamo, kolikor imamo dejanskih vezi z množicami, kolikor smo sposobni korakati v borbo na čelu množic, kolikor smo spo-

sobni množice učiti in se od množice učiti tudi sami. Danes, ko postajajo naše delo vsestransko, ko je treba marsikje deliti sile na najrazličnejša delovna področja, obstoja brez dvoma tudi nevarnost, da marsikje zapademo v birokratizem, v administrativne delovne metode, da spregledamo pobude ljudske samoiniciative ali pa da jih zadušimo. Skratka, obstoja nevarnost, da izgubimo svoj stik z množicami. Naj takega bi bilo usodno za ves naš aktiv. Po teh in podobnih boleznih moramo neusmiljeno udariti od vsega začetka, še predno se razrasejo. Nov polet našega gibanja in njegove nove zmage nas morajo še tesneje povezati z množicami, kot smo bili povezani doslej. Ne nazaj, samo naprej sme iti tudi v tem pogledu naša pot! Če se naš aktiv tega ne bi zavedal, bi ogrozil sicer že dobljeno zmago.

Tretja lastnost, ki je opogojila našemu aktivu dosežanje zmage, je njegovo nenehno zadovoljstvo z doseženimi uspehi.

To lastnost pravih borcev moramo gojiti zlasti danes, v razdobjih naše osvobodilne borbe, ki postajajo končna in odločilna. Večno nezadovoljstvo z doseženimi uspehi, neumorno iskanje novih in novih poti za nove uspehe in zmage ob istočasnem železno doslednem zasledovanju našega splošnega svetega smotra, živ stik s konkretnim razvojem in ustvarjalno poseganje v razvoj - to bodi poslewna značilnost za miselnost, delovno vsebino in delovni stil našega aktiva v četrtem letu Osvobodilne fronte.

Brez teh lastnosti bi bila končna zmaga - pa naj je po vseh objektivnih vidikih še tako zajamčena in še tako jasna - nemogoča.

Boris Lidrič

Ob triletnici OF

Koniec tega meseca, 27. aprila, minejo tri leta, odkar je bila v Ljubljani ustanovljena Osvobodilna Fronta slovenskega naroda. Pod njenim vodstvom je slovenski narod v tem času dovršil malodane najtežje in najslavnejše poglavje svoje zgodovine. Prehodil je veličastno, trpljenja, žrtev, uspehov in zmagopolno pot iz svoje najhujše pogibeeli pred vrata zmage in svobode. Danes vstaja nad izropanimi in požganimi pokrajinami naše zemlje in nad neštetiimi dramami slovenskega človeka neumrljiva sanja stoletij - Združena Slovenija, domovina svobodnega slovenskega naroda, kot živo dejstvo bližnje bodočnosti, kot napol že utelešena resničnost.

Stoječ po treh letih trdnih preizkušenj in krvavih bojov pred izpolnitvijo svoje zgodovinske naloge, se Slovenci teh dni ponosno zavedamo, da smo si zmago in svobodo priborili sami. Sami smo se dvignili zanjo pred tremi leti in sami si jo bomo jutri vzeli. A nikdar ne bomo pozabili svojih velikih zaveznikov, Anglije, Združenih držav Ameriških in Sovjetske Zveze, nikdar ne ve likega ruskega naroda in njegove nepremagljive rdeče Armade, ki je zlomila najsilovitejšo udarno roč nacistične nemške vojske. Tem manj pa bomo pri vsej svoji upravičeni samozavesti pozabili na osvobodilni boj bratskih narodovna še širše domovine - Jugoslavije.

Osvobodilni boj naših bratov Srbov, Hrvatov, Črnogorcev in Makedoncev bo mo pomnil večno. Zavedamo se z vsem svojim čutom za resničnost, da bi bil ves naš boj brezupen in brezploden, če mu ne bi ves čas stal ob strani upor vseh narodov Jugoslavije, če ne bi v njem zagorelo vse razsežno ozemlje naše domovine in vsa neizčrpna, sveža energija bratskih nam ljudskih množic na jugu. Tega se ne samo zavedamo, marveč smo ta tri leta iz dneva v dan v svojem krvavem izkustvu čutili dejansko, kakor to dejansko čutimo se danes. Njihov boj je postal in je dejstvo našega našega boja in življenja, kakor je bil in je naš boj dejstvo njihovega osvobodilnega napora in snovanja. Naše krvno sorodstvo je v tem času postalo sorodstvo skupno in za skupno stvar preliče krvi

Kakor nobena pozitivna in pomembna stran naše sedanosti, tudi to na novo stopnjevano in utrjeno bratstvo ni samo zadeva tega časa, marveč je tudi sveta stran naše obojnosti. Skupaj smo se borili in morali za svojo, skupaj smo in hočemo doseženo svojo tudi uživati. Borili smo se samostojno, toda v zvezi z ostalimi narodi Jugoslavije; samostojno, a v zvezi z njimi hočemo živati sa svoje svoje borbe. Tako misli in čuti in hoče vsak izmed naših narodov. In ta misel in čut sta najtrajnejša vez med nami za vso obojnost, za vso našo svobodno skupnost. In in taki jugoslovanski skupnosti radi volje žrtvu jemo tisto, kar ji je žrtvovati treba, saj smo v minulih treh obojnih letih toliko prejeli od nje..

Danes, na pragu naše zmage in svoje svoje svečano izrekamo in ponavljamo to svojo volje, ki izvira iz hvaležnosti, ratstva in skupne usode. Kakor ponosno in samozavestno pripravljamo in gradimo Združeno Slovenijo, prav tako s ponosom in srečo velikega bratstva v srcu gledamo in sočelujemo pri velikem delu, ki po voljstvom našega skupnega junaka maršala Tita iz ruševin in krivd dviga veličastno stavec naše skupne domovine, demokratične in federativne Jugoslavije. Ta zgradba bo najvišji dosežek tudi našega triletnega napora, ki so šele v nji dobil svoje zadnje potrdilo, kakor je šele demokratična in federativna Jugoslavija zadnje potrdilo in jamstvo za našo svobodno Združeno Slovenijo.

Josip Vidmar

KAJ SO PRAVEDALI PREDSTAVNIKI AVNOJA?

Za tretjo obletnico Osvobodilne "ronte slovenskega naroda smo sklenili v uredništvu "Slovenskega poročevalca", da pozabavamo nekatere predstavnike našega najvišjega parlamenta, ki so nas prišli obiskat in se bodo v bližnjih dneh vrnili na jug, da nam povedo ob velikem slovenskem prazniku, ob triletnici OF, kako mislijo o OF in seveda tudi o jugoslovanskem osvobodilnem gibanju.

DR. IVAN RIBAR

Napotil sem se najprej k predsedniku Avnoja, tov. dr. Ivanu Ribarju, človeku ki je v osvobodilni borbi izgubil dva svoja sinova. Kakor vedno, mi je tudi to pot tov. predsednik ustregel z veseljem in odgovoril na stavljen vprašanja.

1. Kako vrednotite, tov. predsednik, jugoslovansko osvobodilno gibanje in slovensko še posebej ob njeni tretji obletnici?

Novo, resnično demokratične ljudske sile, ki jih je organizirala komunistična Partija, sile, ki so zrastle iz borb upornikov in partizanov, teh najbolj rodoljubnih in svobodoljubnih sinov in hčera jugoslovanskih narodov, so se postavile na čelo narodno osvobodilnemu gibanju. Tem silam so se pridružili še pripadniki tistih starih političnih meščanskih strank in skupin, ki so bili resnični borci za demokracijo in proti reakciji v stari Jugoslaviji.

Ta potok političnega demokratičnega prelivanja v stari Jugoslaviji se je zlival pod vodstvom komunistične Partije v široko reko, da ne rečemo morje nove, resnične demokracije, kot se je kovala v narodno osvobodilni borbi, v sveti domovinski vojni proti fašizmu.

Za krmilo usode jugoslovanskih narodov so poprijele te resnično demokratične ljudske sile. To dejstvo je omogočilo, da se je konec novembra 1942 vršil v Bihaču prvi ustavotvorni zbor, ki je načrtal prv obrise nove, demokratične Jugoslavije in da se je leto dni kasneje v Čajcu vršil drugi ustavotvorni zbor, ki je razglasil demokratično, federativno Jugoslavijo, zgrajeno

z voljo in skupno borbo naših narodov, ki je nobena sila več naložena ne mogla razkrušiti.

2. Kaj mislite, katere uspehe je prinesla OF slovenskemu narodu?

Pod vplivom slovenskega osvobodilnega gibanja se je kot v početku ustvarila OF kot obče narodno telo, obsegajoče vse družbeno sloje politične stranke, struje in organizacije, komuniste, krščanske socialiste, kmotijce, socialne demokrate, Sokole prostovolce in druge demokratične ter dodoljubne elemente.

S triletnimi trajnimi napori je OF zagotovila slovenskemu narodu velike uspehe, ne samo politične, ampak tudi vojaške. Slovenija ima danes svojo narodno vojsko, svoj Narodno Osvobodilni Svet, najvišji zakonodajni in izvršni organ, ima svoj Izvršni organ, ima svoj Izvršni odbor (Predsedstvo), svojo začasno narodno slovensko vlado. Irapitev enotnosti in bratstva vseh jugoslovanskih narodov, zbiranje vseh materialnih sredstev za prosep domovinske vojne, čim tesnejša in trdnjša povezanost zaledje s fronto za čim uspešnejše vojevanje, to so bile vedno/smernice OF v njenem delu že od samega začetka.

Od svoje ustanovitve si je OF prizadevala posebno za to, da postane središče vsch rodoljubnih in svobodoljubnih sil Slovenije kakor tudi organizator političnih akcij v širokih množicah. OF je organizirala splošno mobilizacijo slovenskega naroda za Narodno Osvobodilno Vojsko in Partizansko Odrado, za narodno osvobojenje jugoslovanskih narodov. Njena zasluga je, da ne bo slovenski narod vstopil v novo državo kot 1. decembra 1918 kot narod brez zaslug in brez pravic, kot narod, ki so mu drugi kovali usodo in ustave. Slovenski narod je s svojo borbo in s svojimi žrtvami prispeval k skupni osvobodilni stvari toliko kot redko kateri narod v Evropi.

Nova skupnost jugoslovanskih narodov, temelji na pravicah, ki so si jih pridobili in izvojevali v borbah. Pravo naših narodov je izvirno. To pravo ni nastalo na temelju kompromisov in pogodb, na temelju memorandumov in priznanj, temveč zgolj v borbi. Koč narodno osvobodilne borbe, njeni vojaški in politični uspehi so prebudili zavest ljudskih množic, ki se je manifestirala v enotni volji politične zavesti, iz katere izvirajo težnje in zahteve, izražene v Deklaraciji o narodnih pravicah. Ljudske množice so že nešteto krat izrezile svojo enotno voljo, da že v prihodnosti živeti samo v demokratični, federativno urejeni državni skupnosti in so zato ustverile, da danes vse pogoje, ki so za to potrebni.

3. Na kakih temeljih sloni nova skupnost narodov Jugoslavije? V čem je tovariš predsednik, po vašem mnenju njihova moč?

Koč jugoslovanskih narodov leži v veliki skupni borbi proti skupnemu sovražniku, ki nas bo privedla do zmage, ki bo omogočila srečnejšo prihodnost v svobodi. Naša s slavo ovenčana Narodno Osvobodilna Vojska se je junaško uprla vsem posedanjem, sovrašnim ofenzivam ter s svojimi zmagami povzpela za činitelja mednarodnega pomena, za enakopravnega zaveznika velikih armad Sovjetske Zveze, Velike Britanije in Združenih Ameriških Držav. Vsi naši narodi priznavajo za svojo in podpirajo vojsko kot edino stvarno narodno moč, ki je toliko močna, da bo našo borbo zmagovito dokončala. Ona je poročstvo, da bodo jugoslovanski narodi tiste pravice, ki so si jih izvojevali v borbi proti okupatorju in fašizmu, znali ohraniti tudi v svojem nadaljnjem političnem boju. Razen uresničenega narodnega prava imajo tudi sankcije za zaščito tega prava - Narodno Osvobodilna Vojska bo z orožjem v roki branila narodne, v borbi pridobljene pravice.

Naši vrhovni organi državne oblasti, tako zakonodajni kot izvršni niso ustanovljeni zato, da bi naši narodi preko njih z memorandumi prosili pri zaveznikih za priznanje in odobritev prihodnje ureditve Jugoslavije. Takih papirnatih memorandumov se morajo posluževati samo legunske vlade ter razni politični odbori v emigraciji, obenem z njimi pa vodstva političnih strank, ki

pričakujejo svoje rešitve in vrnitve v domovino kakor tudi vstajenje stare Jugoslavije od zunaj od poštarnih reakcionarnih klik, ki so v zvezi s Hitlerjem, od znotraj pa od petkoloncev in izdajalcev Nedića, Ljotića, Draže Mihajlovića, kupnika in Mačka, ki so v zvezi z okupatorjem.

4. Koliko so izdajalci našega gibanja enotni proti nam in med seboj? Katero so njihove usodne napake?

Vsi ti izdajalci našega gibanja so vsi enotni proti nam in enotni med seboj in si zato skupno prizadevajo z novimi metodami in vsemi mogočimi sredstvi, da bi zavarovali in rešili stari reakcionarni sistem Jugoslavije. Nikoli v zgodovini noben star sistem ni razpadel prostovoljno. Stara Jugoslavija mislim na njen dvajsetletni protinarodni režim, razpada. Toda zemenjevanje sistema in ustave v kaki doželi je v zgodovini vedno pomenilo borbo, včasih težko in kruto borbo na življenje in smrt. Stari sistem se trdovratno brani in se bo branil do zadnjega diha. Vsa reakcija od begunske vlade s kraljem načelno, od vodstva in prvakov starih političnih strank, ki so sedeli ali sedijo v raznih vladah v Londonu in Kajru, pa do tistih, ki sede danes v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani in so v zvezi z Draže Mihajlovičem, ki je v okupatorjevi službi proti naši vojski, vsa ta reakcija se je povezala danes v enoto in se v svojem protinarodnem prizadevanju znašla na isti poti z Nedičem, Ljotićem, Kupnikom in Pavličem. Vsi ti poskušajo z oboroženim izdajalskim nasiljem oslabiliti našo narodno borbo, da bi lažje uresničili svoje peklenke načrte.

Priljubljeni moramo biti vedno na najslabše. Zato je sveta dolžnost političnega in vojaškega vodstva osvobodilnega gibanja in borbe, da opominjajo ljudske množice, kako naj bodo vedno pripravljene na borbo in na nove velike žrtve in napore, ki jih še čakajo do končne zmage. Množice morajo razumeti, da se izdajalci našega gibanja ne bodo zlahka predali, da se zedinjena reakcija ne bo zlahka razšla in umaknila, nasprotno se bo neprestano krepila, a prav zato jo je treba neusmiljeno drobiti, razkljati in uničevati skupno z okupatorjem. Ne smemo nisliti, da se bo vse reševalo samo od sebe in prav danes moramo zavihati rokave, da do viška napremo ^{vse} našo moč, kako bi s čim manjšimi žrtvami izvojevali vojaško in politično zmago nad našim sovražnikom in nad izdajalci našega gibanja. Samo tako moremo zatreti fašizem in preprečiti pravčasno usodne napake izdajalcev.

M SA PIJADE

Od tov. predsednika sem šel iskat njegovega namestnika, tov. podpredsednika Moša Pijade. Sedel je pred svojo mizo, na kateri so bili raztreseni papirji popisani z bogve čim. To me je zagledal, me je pogledal na pol s smehom na pol resno: "Ali hočete ostati provincialni?" Ne, tov. podpredsednik, nikakor. Danes pa še celo ne! Prav široka perspektiva me sedajle prežema in vas, tov. podpredsednik, bom nadlegoval, da mi poveste svoje mnenje o OF, jugoslovanskem osvobodilnem gibanju, da še celo o vsem Balkanu. Nasnehlil se je in me gledal začudeno, potem pa le izrekel, da hoče odgovoriti na moja vprašanja.

1. Kako vrednotite jugoslovansko osvobodilno gibanje in slovensko še med seboj ob njegovi tretji obletnici? V čem je njegova moč?

Tretja obletnica ustanovitve Osvobodilne Fronte slovenskega naroda me spominja dejstva, da so se vse resnično rodoljubne in demokratične sile Slovenije zedinile na skupnem narodnem programu brezkompromisne oborožene borbe proti okupatorju samo devet dni po sramotni kapitulaciji bivše jugoslovanske vojske. To dejstvo, ki bo s ponosom napolnjevalo vsa bodoča pokoljenja slovenskega naroda, predstavlja v novi zgodovini Slovencev temeljni kamen iste veličastne zgradbe demokratične, zedinjene Slovenije; ki jo s tolikim navdušenjem že tri leta grade požrtvovalni sinovi in hčere vseh slovenskih po-

krajin, tiste zgradbe, ki bo, kakor upam, kmalu dograjenā.

Osvobodilno gibanje slovenskega naroda ima svoje zasluženno častno mesto v splošnem osvobodilnem gibanju vseh narodov Jugoslavije. V tem, da danes ves svobodoljubni svet gleda v našem osvobodilnem gibanju ne samo znagoslavno gibanje za osvoboditev naših narodov, ampak tudi središčno osvobodilnogibanja vse jugovzhodne Evrope, v tem ima velike zasluge tudi edinstveno delo slovenskega naroda, kot je posebljano v hrabri in junaški Narodno osvobodilni Vojski Slovenije in v njegovem prav tako hrabrem, pogumnem in političnem vodstvu, v OF.

Vse, kar se da odgovoriti na vprašanje, v čem je moč Osvobodilne fronte, je odgovor, da njena moč izvira iz zaupanja, ki ga ima slovenski narod v svoje politično in državno vodstvo, ki izvira iz velike ljubezni in zaupanja, ki ga ima do svoje vojske in partizanskih odredov in izvira iz tistega globokega prepričanja vsega slovenskega naroda, da je njegova svoboda in njegova srečna bodočnost samo del svobode in srečne prihodnosti vseh jugoslovanskih narodov, ki ju gradi v bratški skupnosti. To prepričanje slovenskega naroda, da je njegova prihodnost tesno in neločljivo povezana s prihodnostjo Srbov, Hrvatov, Črnogorcev in Makedoncev, da je demokratična in federativna Jugoslavija skupna domovina, ki bo njim vsem zagotovila nesluteni narodni, gospodarski in kulturni razvoj na temelju popolne enakopravnosti, to je tista osnovna moč, ki je Osvobodilno fronto napravila za nepremagljivo in katerična dolguje svoje tako ogromne uspehe.

2. Katere uspehe je prinesla OF slovenskemu narodu?

Osvobodilna fronta, ki je zedinila slovenski narod, ga je napolnila z zavestjo o njegovi moči in vrednosti, ga napravila za enega od prvobornih resnične ljudske demokracije v Evropi in mu s tem pridobila spoštovanje in ugled pri vseh demokratičnih narodih sveta. Slovenskemu narodu samemu pa, čeprav vojna proti tolikim sovražnikom še traja, je OF kljub najtežjim pogojem že dovolj omogočila, da se počuti gospodarja v svoji hiši, da občuti polne blagodati svoje samostojnosti, svoje narodne suverenosti in resnične demokratičnosti svoje nove narodne oblasti. Tajne volitve, ki jih je Slovenija izvedla prva izmed vseh dežel demokratične in federativne Jugoslavije, so najboljši dokaz o moči tako naroda kakor njegovega vodstva ter predstavljajo edinstven primer v zgodovini modernega sveta.

3. Kaj družijo jugoslovanske narode v sedanjem času? Kateri so momenti skupnosti?

Omenil sem že globoko prepričanje slovenskega naroda, da sta njegova svoboda in njegova prihodnost neločljivo povezani s svobodo in prihodnostjo vseh jugoslovanskih narodov. Prav tako globoko prepričanje imajo tudi vsi drugi jugoslovanski narodi, ki so v skupni nevarnosti spoznali svojo skupno usodo. Vsi so prepričani, da jim samo taka skupna država, ki je resnično demokratična, v kateri so stvarno suvereni, svobodni in enakopravni, zagotavlja državno in gospodarsko neodvisnost, narodno svobodo in velike možnosti narodnega, gospodarskega in kulturnega razvoja v prvi demokraciji, kakor jim skupnaborba danes čisto omogoča, da pridejo do takega uspeha.

4. Koliko in katere so možnosti, da se ustvari balkanska skupnost v celoti ali v omejenem obsegu?

Danes je vsemu svetu na dnevni red vse jasen veliki mednarodni pomen in vpliv skupne junaške osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov. Toliko večji je njen vpliv na balkanu samem. Zlom fašističnega režima v Bolgariji, na katerega ne bomo dolgo čakali - pa naj ga zraši bolgarski narod sam, kar mi šovsi pričakujemo, in kar se želimo, da si čim prej v interesu bolgarskega naroda samoga zgodi, ali pa naj ga uniči skupno Rdeča Armada in mi - bo ustvaril takoj tudi možnost, da bolgarski narod vstopi v našo federacijo. Čele tedaj bi naša federacija v resnici bila prava Jugoslavija, federacija vseh južnih Slovanov.

Eden od pogojev za to bo vsekakor, da tudi bolgarski narod prav tako zavrže šovinistične aspiracije na Makedonijo, kakor smo te storili mi Srbi in da pri znajo makedoncem narodno individualnost in enakopravno mesto v federaciji kakor smo te storili mi.

Toda jaz mislim, da so prav tako dozoreli pogoji, da pride do tesnejšega zblizanja tudi z drugimi narodi Balkana, z Albanci in Grki, posebno z Albanci, katerih narodno osvobodilno gibanje je zraslo skupne z naših in s pomočjo našega gibanja. Precejšnji del albanskega naroda živi v Jugoslaviji. Vstop v federacijo z jugoslovanskimi narodi bi albanskemu narodu omogočil razvoj, kakršnega bi on, majhen in osamljen v svojem balkanskem kotu, nikoli ne mogel doseči. To, da je Nemcem uspelo dvigniti proti naši Narodno Osvobodilni Vojski en del Albancev, je žalostno dejstvo, toda nič bolj žalostno od dejstva, da to Nemcem uspeva tudi pri izdajalcih vseh naših narodov.

5. Kaj mislite o "enotnosti" izdajalcev našega in jugoslovanskega osvobodilnega gibanja?

Kaj mislim o "enotnosti" izdajalcev slovenskega in južnoslovanskega osvobodilnega gibanja? Mislim predvsem, da so te izdajalci svojega naroda in ne osvobodilnega gibanja, kateremu so kratko malo sovražniki. Drugo pa mislim, da je njihova enotnost brez narekovajev. Lahko da jih napolnjujejo čisto živalsko šovinistične medsebojne sovraštvo, toda popolnoma enotni so si v skupnem sovraštvu do svobode in demokracije naših narodov. Fašizem in reakcionarstvo je tista sila, ki jih zedinja, vedno očividnejša grozeča končna katastrofa njihovega skupnega gospodarja jih vedno bolj in vedno tesneje veže na ladjo Hitlerjeve Nemčije, s katero se bodo v prvi vrsti radi čudovitih udarcev Rdeče Armade v najkrajšem času potopili v svoji smrdljivi izdajalski krvi.

ING. DUŠAN SERNEC

Končno sem se oglasil še pri poverjeniku za finance v NROJ, tov. ing. Dušanu Sernecu, možu, ki je znan po svojem demokratičnem mišljenju, zaradi katerega je prišel tudi v partizane. Htel sem da mi ob tretji obletnici OF pove svoje mnenje o vlogi OF v zgodovini slovenskega naroda. Na vsa moja vprašanja je odgovoril kratko in jasno.

1. Kako vrednotite gibanje OF in njegovo vlogo v zgodovini slovenskega naroda?

Po dobrem tisočletju je slovenski narod vzel svoje usode v svoje lastne roke. Vztrdila in okrepila se je v slehernem Slovencu zavest lastne državnosti.

2. Katera slovenska vprašanja je rešila OF?

Dvignila je narodno samozavest in ponos ter izbrisala kompleks manjvrednosti nesproti tujcu (ki edino pri naših trimerih ni obstojal nasproti Italijanom). To mora vse slovensko kulturno izživiljanje neizmerno oploditi.

3. Kaj mislite o izdajalcih slovenskega naroda?

Ti izdajalci so dvojne vrste. Prve bi imenoval mamoniste, ljudi, ki jim je mamon vse. Ti ljudje imajo na prodaj vse. Njih življenjski cilj, ki ga mislijo braniti do zadnjega, je denar. Drugi so nekateri duhovniki in verniki katoliške cerkve, ki ne ločijo vere od čiste posvetne politike protinarodno reakcije.

4. Zakaj so odklonili vstop v narodno osvobodilno gibanje?

Mamonisti se niso vključili narodno osvobodilnemu gibanju, ker so bili njihovi denarni interesi v nasprotju z interesi slovenskega naroda, drugi za radi disciplino ali nerazumevanja položaja, ker ne vidijo gori omenjene razlike.

5. Kakšne so perspektive za bodočnost jugoslovanskega osvobodilnega gibanja?

Škurne zmage in doseg vseh stavljenih ciljev Slovenija - pa tudi vse J

goslavije - bo dosegla v življenjski dobi naših otrok tako prosperiteto, da si danes tega niti v sanjah predstavljati ne moremo in to zaradi našega ne- v ravnega bogastva in zemljepisne lege naših pokrajin, kot zaledje točke kjer sega na jugu Evrope morje najgloblje v celino.

6. Kakšne bodo posledice za razvoj Evrope?

V zgodovinski dobi so vršili kulturni in oblastni primat v Evropi ob sredozemski obali, potem izmenoma Romani in Germani. Sedaj nastopa doba slov- vanskega prinata, ki bo predvidoma dolgotrajna. Kot člani družine slovenskih narodov pa bomo tudi mi aktivno deločni.

MARKO VUJČIČ

bivši poslanec in senator, član Glavnega odbora "Sevča zemljoradnika", član "Zemaljskoga Antifašističnega Viječa Črne gore in Boko", podpredsednik Avnoja:

ZA TRILETNICO VAŠE NADČLOVESKE BORBE VAM BORBENI ČRNOGORSKI NAROD PO MENI POŠILJA NASLEDNJI POZDRAV

Nimam vas s čim, slovenski tovariši, za pravoslavno Veliko noč po stari črnogorski navedi obdariti, lazmero, v katerih živimo, nas silijo, da pozabimo na mnoge običaje, kar pa se da napraviti, napravimo. Zato vam želim, da za to Ve- liko noč vstane nova, srečna, federativna, demokratična Jugoslavija, v kateri bo do cveteli mir, božji blagoslov, ljubezen, bratstvo in enakost vseh narodov od Soluna do Soče tako silno in mogočno kot pomladansko cvetje, ki bo razširilo svoj vonj v naše domove. Naj se vaša slovenska vojaška in politična sila raz- rase in napreduje tako, kot se razraste in razbohoti na Jurjevo hrib in do- lina.

Čas, ki sem ga preživel med vami, je bil zame slednji dan šola, v kateri sem videl in se naučil, kako se slovenski narod viteško bori, kako dela in or- ganizira svoje kmečko-delavsko oblast.

V svojih govorih na vaših veličastnih narodnih zborovanjih, na vaših za- sedanjih in v parlamentu sem dejal, da se vi Slovenci borite pod izredno tež- kimi pogoji. Prodani in izdani kot ostali jugoslovanski narodi od nenarodnih režimov, ki so dvajset let z vami kupčevali, vam pili kri in vam delali nasi- lje, ste z ostalimi narodi Jugoslavije, v prvi vrsti s delavskim in kmečkim ljudstvom, vi Slovenci stali kot jeklo med kladivom in nekovalom, med dvema fašističnema zmajema, Nemčije na eni strani, a Italije na drugi. Razdelili so Slovenijo na dva pašaluka: jug je okupirala Italija, sever Nemčija. S svojimi divjim postopanjem so hoteli popolnoma uničiti slovenski narod, hoteli so ga izbrisati s slovenske zemlje. Kaj je preostalo slovenskemu narodu v takem po- ložaju? Enoglasno je vzkliknil:

Trd je orh, ineniten sad je,
stroš ga ne, zobe si le polomiš. (Njogoš)

Slovenski narod je bil v resnici trd orh za volčje zobovje Nemčije in Italije. Zobe so si ob njem polomili a slovenskega oreha niso strli. Vi Slove- ci ste vsemu svetu pokazali, kako se je vredno boriti za svojo svobodo, za svo- jo samostojnost in za svoj obstanek. Vojaški genij se je prebudil v srcu slo- venskega naroda in zaklical: "Žene in otroke svoje skrijte!" (narodna pesem) Nato je nastopilo klanje in umiranje; umirali ste na kolih, zadržgali so vam vrv okrog vratu, metali so vas v vodo, goreli ste na ognjenih grmadah. Požiga- li so vasi in mesta, počenjali so zverstva in divjaštva, kakršnih ne pomni zo- dovina. Vse to so počenjali, da bi udušili vaš odpor, vašo borbeno silo, da bi v vas ubili vojaškega genija in uničili vašo viteško borbo. A vi niste kloni- li, niste prelivali solza, temveč ste stoji umirali, umirali na bojnem polju in se z bojišča niste unaknili. "asprotno. Okupatorjeva nasilja in zverstva so š:

močnejše in še trdneje še tesneje in silnejše dvignila vaš borbeni duh. Vaš vojaški genij je dosegel vrhunec svoje moči, vse se je zgrnilo v vrste vaše slavne osvobodilne borbe, ki ustvarja pravo falango oborožene sile, ki podobno valoviti reki pred seboj ruši vse, odplavlja in uničuje. Osvobajate vasi in mesta, osvobajate cele predele, okrožja in pokrajine. Bijete sovraga na slehernem koraku, razorožujete italijanske divizije, z "emci" se tolčete na življenje in smrt, bijete njihovo vojsko na vsakem koraku. Nemški polki, odredi in divizije bože pred vašo oboroženo močjo, zapirate jih v mesta in jih tankaj uničujete. Ni hriba ne planine, ni pota ne steze ne gorske sledi, ki bi je neza trpali s sovražnikovimi trupli. Vse to je v čast slovenskemu narodu, vos svet strmi nad vašim junaštvom, a naši skupni borbi ste dali slaven delež, prav ti sti, ki je bil najdražji, a to je delež v krvi in žrtvah najboljših slovenskih sinov in hčera. Padli so na Golgoti, na Golgoti pravice in resnice. Brez smrti ni vstajenja. Vsi narodi Jugoslavije, ki se bore za svojo skupno svobodo in so na Golgoti občutili muke in trpljenje, bomo vstali v novi, demokratični federativni, svobodni Jugoslaviji, v kateri bodo vsi narodi enako vživali sadove svoje borbe, v medsebojni skupnosti pa bodo nosilci ljubezni, sloge, bratstva in edinstva. Velikonočno vstajenje je tu, tudi mi bomo vstali!

OD ČETIC - DO KORPUSOV

Borbeni praznik slovenskega naroda - tretje obletnica Osvobodilne fronte - je tudi praznik naše narodno osvobodilne Vojske in Partizanskih Odredov Slovenije. Kakor si narodno osvobodilnega gibanja našega naroda ne moremo zamisliti brez oboroženega boja, tako si Osvobodilne Fronte ne moremo zamisliti brez njene oborožene pesti, njene vojske. Zato so tudi prvi pionirji Osvobodilne fronte Franc Leskošek, Miha Marinko, Boris Kidrič, Ivan Maček, Aleš Bobfer in drugi bili istočasno prvi pionirji in organizatorji NOV in PO Slovenije. V okviru osvobodilnega boja sta Osvobodilna Fronta in Narodno Osvobodilna Vojska šli po istih težkih, a slavni poti boja za ljudske množice, za enotnost naroda, za aktivizacijo množic in njihovo pritegnitev v aktivno borbo, za čiščenje naroda od izdajalskih klik, za uničenje hlapčevstva in klečeplazništva v miselnosti in dejavnosti naroda, za enotnost jugoslovanskih narodov. Šli sta po isti poti od skromnih začetkov, preko zmag in začasnih porazov, preko težkih preizkušenj in še težjih žrtev do današnjega dne, ko se lahko s ponosom ozremo na prehojeno pot, ki nas je privedla do tega, da ima danes naš narod svojo narodno oblast in svojo vojsko, ki uživa zaupanje in podporo vsega naroda in priznanje inozemstva.

NA STAJERSKO je hitlerjevski okupator navalil z največjim divjaštvom ter jo vključil v nemški rajh, češ da gre za nemško deželo. Tam je naša vojska doživela najtežje čase partizanstva v Sloveniji in morda tudi najtežje v Jugoslaviji. Tu in na Gorenjskem so tudi vzniklo prve partizanske čete že konec julija in avgusta 1941. Preko prvih četic na Pohorju, v Savinjski dolini, v revirjih, pri Celju in Brežicah, preko zavzetja prvega slovenskega mesta - Šoštanj, preko zveganega in naporenega pohoda Stajerskega bataljona pod poveljstvom tov. Staneta iz Savinjske doline v okolico Pozjega na pomoč našemu ljudstvu, ki mu je pretilo izseljevanje v Italijo, preko ostrih zimskih mesecov, ki so nam pobrali nad polovico prvih pionirjev, preko sponladanskega vzpona 1942, napada na rudnike pri Trbovljah, pri Laškem in v Velenju, preko nesčetih, nepozabnih borb druge grupe odredov v težkih časih stalingrajske krize, preko pohodov na Koroško, preko udarnih napadov VI. Brigade in uničevanja sovražnih postojank v Savinjski in Moravški dolini pod vodstvom kapit. Simona in zgodovinskega pohoda XIV. divizije na Stajersko, preko nepopisnega trpljenja in žrtev: so je naša vojska na Stajerskem prekalila, se zerila neja

globlje na sever v meje nemškega rajha, razbila vpliv hitlerjevske demagogije na naše ljudstvo, v kali zadušila razkrojevalne manevre domače izdajalske reakcije in postavila štajerski del slovenskega naroda na častno mestov borbi jugoslovanskih narodov.

Tudi naša ponosna GORENJSKA je postala takoj spočetke predmet surove raznarodovalne politike germanskega osvajalca. Prve partizanske čete, Jeseniška, Kranjska, Poljanska, Kamniška in Raškiška, so dale že avgusta meseca znak alarma za oborožen boj. Preko bojev na Melovici, pri Rovtah, Pasji Kavni, preko narodne vstaje v Poljanski dolini in Selški dolini, preko slavne tridnevne bitke v Dražgošah, največje borbe z okupatorjem 1941 v Sloveniji, preko trdih zimskih mrazov, v katerih je padlo tri četrtine starih borcev, preko novega vzpona, v katerem se je tisoč novih borcev vključilo v prvo grupo odredov pod poveljstvom španeksge borca Jožeta Gregorčiča, preko formiranja gorenjske VII. brigade, proslavljene na Turjaku, preko zmagovite ofenzive XXXI. divizije, ki je priključila osvobojenemu ozemlju Primorske lep del Gorenjske, preko neštetihi uspešnih napadov Gorenjskega odreda sredi gostih sovražnih postojank se je gradila v mukah in krvi naša vojska na Gorenjskem in vključila Gorenjsko enotno in neomadeževano od izdajalstva v borbo slovenskega naroda.

Tudi KOROŠKA, nikdar še svobodna, že tisoč let pod jarmom germanstva, je dvignila glavo. Štajerski in gorenjski partizani so prenesli tja plamen narodno osvobodilnega boja. Preko truda polnega dela prvih Gorenjcev, preko uspele bitke Štajerskega bataljona II. grupe pod poveljstvom tovariša Kranjca v mesecu avgusta 1942 pri Apačah, preko borb Koroškega bataljona in napadov na Železno Kapljo, Pliberk in Mežico, preko formiranja dveh odredov, Vzhodno in Zapadno-koroškega, so pognale prve organizacije OF na Koroškem. Koroško ljudstvo je začelo verovati v našo stvar in pričelo vstopati v našo vojsko in s tem v oboroženo borbo.

DOLENJSKA IN NOTRANJSKA, mnogokrat žrtvi zviijačnosti in zahrbtnosti fašističnega osvajalca in podle igre izdajalskim izmečkov, sta dali od sebe vse in stali vztrajno na čelu oborožene borbe na Slovenskem. Preko prvih čet na Krimu in Mokrou, pri Ložu, na Pugledu, pri Mokronogu in Stični, preko Krimskega bataljona in njegovega napada na Lož in Bezuljak in prvih napadov na progo Ljubljana-Trst, pri katerih sta za večno zapisala svoje ime v zgodovino Slovencev naša narodna junaka Ljubo Sercer in Mirko Bračič, preko Bučke in borb tako imenovanega Štajerskega bataljona pri Litiji in pozneje pri Jančah pri Litiji, preko prvega slovenskega osvobojenega ozemlja in formacij dveh grup odredov, preko težkih preizkušenj velike italijanske ofenzive, preko formiranja štirih udarnih brigad in njihovih slavnih borb pri Ajdovcu, Dobu, St. Vidu, Žužemberku, St. Juriju in Žužemberku, preko razorožitve italijanskih divizij, preko Turjaka, Grčaric, Blok, Pudoba, preko Kočevja, Grahovega in Zdenske vasi sta dali Dolenjska in Notranjska naši vojski močan VII. korpus, dobro oboroženo, udarno silo naše NOV in PO Slovenije. Stotine požganih vasi, opustošena polja, uničene železnice, tisoči zahrbtno umorjenih in padlih v odkritem boju, tisoči osebnih tragedij - to je davak ki si ha je prostovoljno naložilo naše ljudstvo za svojo svobodo.

Naša PRIMORSKA, ki je tri in dvajset let sanjala o dnevu svoje osvoboditve, se je razočarana od bivše Jugoslavije pričela osvobajati z lastnimi silami. Prvi borci z Notranjskega so zanetili borbo že v začetku leta 1942. Z nepopisnim ognjem so Primorci vstopali v svojo vojsko. Preko ustanovitve dveh močnih odredov, ki sta še v začetku 1943. prerasli v brigadi, preko velikih borb na Idrijskem, Tolminskem in Vipavskem, na Arnu, na Matajurju, v katerih se je ovekovečil primorski junak Janko Premru-Vojko, preko težkega pohoda v Benečijo, ki ga je spretno vodil generalni poročnik tov. Jaka Avšič, ki je vključil v borbo še zadnje slovensko deželo, preko razorožitve italijanskih divizij, ki nam je dala na Primorskem dve mogočni diviziji in več odredov, po pro

stanih močnih nemških ofenzivah v septembru in novembru 1943. preko osvoboditve velikega dela Trimoške in Gorenjske nam je Trimoška pod poveljstvom polkovnika Ambrožiča dala močan IX. korpus, korpus odlično oboroženih, korpus zvestih in udarnih borcev.

Naša vojska je nastajala in se gradila pod najtežimi okoliščinami, kar jih pozna svetovna zgodovina. Naša vojska ni imela kot vse druge druge vojske sveta za seboj že organizirane države, vojne obveznosti, ki bi ji dala vojakov, vojne industrije, ki bi ji dala orožje in streliva, pomožne industrije, ki bi ji dala opremo, poljedelstvo, ki bi ji dostavljala hrano, državnih proračunov, ki bi ji dali milijarde, oficirskih akademij, ki bi ji dale komandni kader in časa, da bi lahko v miru in zaledju izvežbala svoje vrste. Imela ni nič začela je iz nič. Ker je imela, je bila le peščica junakov, pripravljenih navsaj in narod, ki jim je bil voljan slediti. Imela pa je proti sobi najsilnejšega sovražnika, kar jih je kdajkoli navalilo na naš narod.

Danes pa imamo mnogo. Imamo brigade, divizije in korpuse, imamo dobro oborožitev, imamo strokovno šolane oficirje, imamo izvežbano moštvo, imamo tradicijo lepih uspehov in slavnih borb, imamo osvobojena ozemlja, imamo organizirano državno oblast, imamo pa predvsem narod, ki stoji enodušno za svojo novo oblastjo, za svojo OF, za svojo NOV. Danes smo sestavni del mogočne NOV in POJ pod preizkušeni vodstvom maršala, ^{tov.} Tita. In vse to smo morali z lastnimi zobmi iztrgati iz rok osvajalca, zato je tem trdnije v naših rokah.

Istočasno pa, ko vsa naša vojska čuti zaslužen ponos nad svojim delom, se tudi zaveda, da je potrebno odstraniti še mnoge pomanjkljivosti in slabosti, številčno še mnogo okrepiti naše moštvo in orožje. Postati moramo res pravi mojstri v ravnanju z orožjem in v taktiki.

Naša vojska je od svojih početkov do danes prešla junaško in slavno pot. Zato uživamo enodušno podporo, brezmejno zaupanje in ljubezen svojega naroda. Postavila je naš narod v prvo vrsto združenih narodov v boju proti fašizmu, visoko dvignila ugled našega malega in doslej skoro neznanega naroda in si zaslužila priznanje vsega človeštva, da pomeni danes biti Slovenec v svetu isto kakor - biti junak.

Polkovnik Dušan Kveder

Sekretar IOOF - tov. Boris Kidrič

Aktivisti Osvobodilne fronte poznajo tov. sekretarja kot človeka, ki je skupno s tov. Kardeljem posvetil vse svoje življenje borbi za boljše bodočnost svojega naroda. Zato smo naprosili tov. sekretarja, da nam odgovorina naslednja vprašanja.

1. Slovenski narod je od vsega začetka enotno povedel svoje množice v boj proti okupatorju. Fakšne okoliščine so prav nam Slovencem omogočile to korak?

Predvsem je ta korak omogočila slovensko ljudsko zdravje. Če namreč v slovenskih narodnih množicah ne bi obstajale sile za enoten vseljudski odpor slovenskega naroda, bi bili pač vsi pozivi na osvobodilni boj zaman. Iz tega pa seveda sledi, da se moramo za borbeni odpor slovenskega naroda in za njegovo borbeno enotnost v domovinski vojni v prvi vrsti zahvaliti slovenskim ljudskim množicam. To pa je seveda samo ena plat v celotnem odgovoru na to vprašanje.

Razen pripravljenosti slovenskih narodnih množic da gredo v borbo, je moralo obstajati tudi vodstvo, ki je tako borbo začelo, ki je je z vso doslednostjo kljub vsem težavam in trenutnim porazom nadaljevalo in zajamčilo njen končni uspeh.

Po vsej Jugoslaviji je danes znano, da je dala polado za zaružitev vseh pozitivnih slovenskih sil Komunistična Partija. Njeje gre prav posebna zasluga zaradi tega, ker je razen svoje požrtvovalnosti in železne udarnosti v gibanje znala uspešno vnesti borbo za slovensko narodno enotnost. Kot komunist hkrati poudarjam, da si je Partija povsem na jasnem o naslednjem: Naša zasnovana enotnega vseljulskega odpora slovenskega naroda bi ne bila uspela, če bi se ne bile za isto stvar skupno z nami združile tudi vse rodoljubne skupine, ki so se pridružile Osvobodilni Fronti.

Končno je treba naglasiti, da enotnosti slovenskih ljudskih množic v borbi proti okupatorju ne bi bilo mogoče zjamčiti za daljšo dobo, če bi ne bilo osvobodilnih gibanj - drugih jugoslovanskih narodov. Poudariti pa želim v tem pogledu še več. Pravilna politika na slovenskih tleh, ki je omogočila orbeno enotnost slovenskih ljudskih množic, je v vsakem pogledu sad pravilne o svobodilne politike v jugoslovanskem obsegu. Mislim, da je odveč, v tej zvezi še posebej omenjati politični in vojaški lik maršala Tita, velikega graditelja enotnosti jugoslovanskih narodov in vseh svobodoljubnih sil našega ljudstva.

S tem si tov. sekretar, že v naprej odgovoril na drugo vprašanje, ki sem ti ga hotela zastaviti, na vprašanje, katere so bile tiste sile, ki so ustvarile hrbtnico osvobodilnemu gibanju in ki slovenski narod zmagovito vodijo v svobodo.

2. Katere sile so skušale razbiti naše osvobodilno gibanje in zakaj so propadle?

Te sile označujemo na kratko kot protiljudske sile, ki so se iz strahu pred lastnim ljudstvom in njegovimi demokratičnimi pravicami podale v borbo proti lastnemu narodu. Takor so se ljudske sile v tej osvobodilni borbi nujno izkazale kot večno zdravo jedro našega naroda, tako so se tudi tisti elementi, ki se niso zdržili pred svojim korakom v narodnem izdajstvu, izrodili v vsakem pogledu: političnem, moralno-političnem, nacionalnem in človeško-moralnem. Pod pogojem, da pravično osvobodilno gibanje ne dala političnih, taktičnih in katerih koli drugih napak, je naravnost moralni zakon zgodovinskega dogajanja, da take sile propadajo. Vsa naša osvobodilna borba potrjuje tako vrsto logiko v zgodovinskem dogajanju.

3. V zadnjem obdobju osvobodilne borbe smo ženemo sadove svojih narodov, gradimo svojo narodno oblast. Kakšen nov pečat bo to razdobje vtisnilo slovenskemu narodu?

Cankar in še marsikdo drugi je svoje dni z bridkostjo pisal o hlapcih kar smo Slovenci na žalost vsekakor bili. Osvobodilna borba je spremenila slovenski narod iz naroda hlapcev v narod borcev in junakov. Graditev naše narodne oblasti in naše enakopravna udelažba v graditvi nove, demokratične in federativne Jugoslavije nas vsekakor dviga in razvija v narod z lastno državnostjo, če hočete rebiti ta izraz, v državni narod, ki se uči krojiti si svojo usodo po svojih potrebah in ustvarjalno uporabljati sadove, ki mu jih nudijo njegove nezasižene žrtve v krvavi triletni osvobodilni borbi.

4. V treh letih osvobodilne borbe je slovenski narod izpremenil svoj značaj. Iz njega je vstalo na tisoče novih borcev, v vsako vas je prodrla politična zavest vsak Slovenec je postal soustvarjalec naše nove domovine. Kakšne so značilnosti nove Slovenije?

Značilnosti nove Slovenije so brez dvoma iste, kot značilnosti nove Jugoslavije. Ostvarjalni polet na vseh popriščih - ki jih lahko na splošno označili. Iz silnega begona in elementarne sprostitve vseh ljudskih energij, ki jo je povzročila in omogočila krvava domovinska vojna na življenje in smrt, mora nujno rasti vsestranski polet splošnega ljudskega in individualnega ustvarjanja. Nolenega dvoma ni, da bo naša kultura obdarovala s še prav posebno dediščino velike domovinske vojne, ki je sama ob sebi - po svoji globoki

človečanski vsebini - ena največjih kulturnih dejanj, zahtevajočih in vselej jočih najžlahtnejše vrline človeka.

5. Iz predaprilskega odpora do stare Jugoslavije je v osvobodilni borbi rodila glotoka ljubezen do vseh bratskih jugoslovanskih narodov in trdna, nezlomljiva volja po skupnem življenju. Kaj je povzročilo to izpremembo?

Zgodovinsko dejstvo je, da so bili narodi Jugoslavije prav za prav vselej deležni iste usode in potemtakem usodno povezani. Z g o d o v i n s k o d e j s t v o pa je tudi, da so tuji imperialisti skušali vselej zanetiti v njih v svojo lastno korist ne le spore, temveč povzročiti tudi medsebojno klanje. Zgodovinsko dejstvo je končno, da je tujim imperialistom vselej pomagala domača protinarodna reakcija, ki je vrhu vsega za svojo lastno korist stremela po gospodstvu nad tem ali onim narodom izmed njih. Dejanskega odpora do Jugoslavije, kot oblike skupnosti jugoslovanskih narodov ni bilo med našimi narodi nikoli. Bil je odpor do predaprilske Jugoslavije, to se pravi, do Jugoslavije narodne neenakopravnosti in dušitve ljudskih demokratičnih pravic. Nova Jugoslavija je zrasla iz skupne borbe jugoslovanskih narodov za njihovo popolno svobodo. Ni bilo torej mogoče drugače, kakor da je zrasla kot Jugoslavija narodne enakopravnosti in demokracije, kot demokratična in federativna Jugoslavija. In ni bilo mogoče drugače, kakor da so narodi Jugoslavije v tej osvobodilni borbi neprimerno močnejše kot kdajkoli prej začutili svojo usodno povezanost in to novo, Titovo Jugoslavijo vzljubili kot največastnejši plod svoje borbe. Maršal Tito, njen veliki politični in vojaški tvorec, je dejansko tudi v svojem osebnem liku postal utelošenje nerazdružne enotnosti jugoslovanskih narodov, zrastle iz najpristnejših načel demokracije in narodne suverenosti.

OP JE URESNIČILA ZAMISLI NAŠIH NAJVEČJH KULTURNIH VELIKANOV: PREŠERNA, LEVSTIKA IN ČAVČARJA !

Dr. Marjan Brečelj

Tov. dr. Marjan Brečelj je že od svojih zgodnjih študentskih let vedno stal na strani slovenskega naroda proti narodnim izdajalcem. Že v tisti dobi se je rodilo njegovo sodelovanje z vsemi skupinami, ki jih je pozneje srečal v Osvobodilni fronti, zato je mogel prav on osebno toliko pripomoči do pravega, resničnega zблиžanja med njimi.

Globok prijateljski odnos do vseh sodelavcev je njegova velika osebna odlika. Kogarkoli vprašate, kdo je najboljši tovariš, vsak vam bo odgovoril: tov. Brečelj.

1. V peti temeljni točki so si zagotovile osnovne skupine OP medsebojno lojalnost. Kako se je razvijalo v treh letih Osvobodilne fronte to medsebojno razmerje in kako je vplivalo na razvoj osvobodilnega gibanja?

Da, že od vsega začetka smo se vsi, prav vse pripadniki osnovnih skupin zavedali enega: enotnost nas bo reševala in rešila. In ta trdna volja je resna zavest velike odgovornosti ni rodila samo lojalnega odnosa med osnovnimi skupinami, ampak je ustvarila med nami prijateljstvo. Prijateljsko razmerje med komunisti, nacionalisti, krščanskimi socialisti in med vsemi ostalimi pripadniki različnih političnih in kulturnih skupin, ki so poprijeli za dolo, v osvobodilni borbi, je temelj takemu razvoju v OP, kakor ga lahko s ponosom gledamo danes. Danes moramo z vso upravičenostjo trditi, da ni enotnosti same med predstavniki in pripadniki osnovnih skupin, ampak, da je enotno slovensko ljudstvo in da ga združujejo veliki smotri osvobodilne borbe. Ravno ta borba

na enotnost je razgalila vse protijugoslovanske in protinarodne, škodljive in jim dela pečat narodnik iz sjačev. Ti so stopili na drugi pregled, kar i njih narodna enotnost ni porušena, ampak nasprotno, slovenski narod se je, o istih poučarjih moram, da ni komunistična partija imala le pobude za enotnost vseh skupin v okviru Osvobodilne fronte, ampak da je v vseh teh treh letih tuje in v naša te enotnost in jo krepila. V veseljem in ponosom moram poudariti v tej zvezi iskrenost toj. Edvard Kardelja, podpredsednika NROJ in Borisa Krfarča, sekretarja našega IOOP. Lahko bi razvoj krenil v drugo smer in bi bile osnovne in ostale skupine vključene v OF v razmerju kaeliranih strank in političnih frakcij. Tak razvoj ne bi ustvarjal pogojev, prepotrebne narodne enotnosti, ampak bi verjetno pripeljal naše javno življenje v bodočnosti v obroč je političnih strankarskih trenj. Če v prvem letu OF smo gledali enotnost na reda in koristnost sodelovanja vseh iskrenih rodoljubov brez ozira na njihove prejšnje politično pripadnost, svetovni nazor in vero, v pravi ljudski demokraciji, v sodelovanju vseh pri izgradnji narodne oblasti. Ta princip se je uresničeval v vseh odborih Osvobodilne fronte. To načelo dobiva zdaj mogočnega izraza pri svobodnih in tajnih volitvah, ko si postavlja ljudstvo svoje resnične predstavnike narodne oblasti in izvrševalce svoje javne uprave. Če vprašujemo se več po razlikah, ki so v prejšnjem življenju igrale tako ve like in usodno vlogo, kriterij je samo prava domovinska ljubezen, požrtvovalnost in sposobnost za delo. In s tem se uresničuje tudi tista temeljna točka Osvobodilne fronte, ki pravi, da so prevzela na slovenskem območju v imenu Osvobodilne fronte kot celote. Mislim, da je ta pot edino ravnilna in nam mora služiti kot vzgled za dokončno ureditelj našega slovenskega in jugoslovanskega javnega življenja.

2. Ali imajo v narodno osvobodilnem gibanju katoliške množice popolno možnost svojega političnega in kulturnega izživeljenja?

Taka možnost je podana v polni meri. Vsek, kdor ima le količkaj dobre volje, se je lahko prepričal, da je prav vsakemu Slovancu, ki izpolnjuje osnovno dolžnost do svoje domovine, dana možnost ne samo sodelovanja in spustvarjanja pri delu za boljše slovensko prihodnost, ampak tudi možnost polnega osebnega in nemotenega razvoja. Kdor je trdil, da komunisti ne bodo pustili do besede nikogar, kdor ni njihov pravovirni pristaš in kdor je komunistam doseganje njihove zadržanje označil za taktiko, ta ni prijatelj svojega naroda, ampak priganjač okupatorjev. Mene duša lahko trdim kot zastopnik skupine kristjanov v Osvobodilni fronti, ki sta mi ves razvoj in predvsem delo Komunistične Partije v pogledu zbliževanja skupin dobro znana, da je slehernemu katoličanu podana - vse možnost sodelovanja in da je in da bo ostala poleg zvestobe do svojega naroda sposobnost in delavnost edini kriterij. Naš najvidnejši predstavnik katoličanov v OF Edvard Kacber je poverjenik za prosveto v NROJ, naše jugoslovanske vlade. Tov. Tone Tajfar kot predstavnik delavcev-krščanskih socialistov je sekretar Nadzorne komisije pri IOOP in član vodstva Delavske enotnosti. Tovariši iz katoliških vrst so danes načelniki odsekov in vodje oddelkov pri Predsedstvu SROS, so na sodočujočih mestih v naših političnih znanstvenih in gospodarskih institucijah, so komandirji in komandanti v naši Narodno Osvobodilni Vojski itd. Sicer se pa danes naše ljudstvo, ki je začutilo veliki pomen in nalogo časa, ki ga doživljamo in zašutilo pravo demokracijo, ne sprašuje več, ali je kdo tega ali onega svetovnega nazora. Svobodno se postavljajo kandidati in ljudstvo voli za svoje odbornike in poslance katoličane, komuniste, Sokole itd. brez razlike, kar jim izraža zaupanje kot zvestim sinovom svojega naroda.

Tudi v vprašanju sodelovanja naše duhovščine v osvobodilnem gibanju, v vprašanju, ki nikakor ni bilo lahko, smo skupaj s tovariši komunisti ponovno pokazali vso skrb in pripravljenost, da slovenski duhovnik ostane z ljudstvom in mu pomaga. Duhovniške konferenec, ki jih krši Predsedstvo SROS na osvoboje

nam slovenskem ozemlju, so zgovoren dokaz za tako našo resno in iskreno voljo - danes skuša predstavljati položaj in odnose katoličanov v osvobodilni fronti v drugačni luči, tem ni mar enotnosti in svobode slovenskega naroda, ampak ga tišče drugačne, manj častne skrbi.

3. Kolikor te poznam, si bil ves čas svoje politične aktivnosti odločen nasprotnik gospodarstva velikosrbske beograjske čaršije v stari Jugoslaviji in zastopnik slovenske enakopravnosti. Kaj misliš v tem pogledu o novi Jugoslaviji?

Prva doba jugoslovanske diktature je na ljubljanski univerzi prvič povezovala napredne študente prev. v borbi proti velikosrbski beograjski čaršiji. Ta borba je nam, ki smo se združevali v katoliških akademskih društvih, predvsem v Lari in ki smo sodelovali z jugoslovanskimi strankami, zvezovala, da smo šli v boj proti ficialni klerikalni politiki, ki je s korščem na čelu v celoti podprla velikosrbsko hegemonijo. Kočim nam, da je naša takratna politična aktivnost za slovensko enakopravnost zašla že skoraj v separati zem, prav zaradi zatiranja svobodnega življenja jugoslovanskih narodov po beograjski čaršiji. Danes, ko se je v triletni borbi skovala resnična enotnost jugoslovanskih narodov, ko je med njimi odkrito priznane in spoštovane načelo samodoločbe in polne svobode pravaoznih narodov, sem prepričan, daje nam Slovencem zajamčen naš svoboden narodni obstoj in svoboden razvoj v vsakem pogledu, sam v skupnosti z ostalimi narodi Jugoslavije. Naš voditelj in vojskovodja maršal Tito je s svojim genialnim vodstvom in s svojim dosedanjim delom postavil nerušljive temelje novi, demokratični federativni Jugoslaviji. Ustvaril je predpogoj sožitja med našimi narodi prav s tem, da je očistil odlučevanje in oblast ljudstvu, tistemu ljudstvu, ki je brez prisilskih šlo na branik domovine in domovinsko vojno podprla gospodarstva velikosrbske beograjske čaršije, ki je bila nepremostljiva ovira za enotnost med našimi narodi, ni več in ga nikdar več ne bo. Danes morejo biti vsake separatistične tendence usodne prav za nas Slovence. Z močnejšo vero kot kdajkoli prej izpolnjujemo tretje temeljno točko naše OP, s katero smo že leta 1941 postavili v program, da ne priznavamo razkosanja Jugoslavije in da zaradi zavesti u sodne povezanosti jugoslovanskih narodov stremimo za njihovo enotnost ob istočasnem priznanju njihove polne svobode.

Tov. France Leskošek

Čadnji partizan pozne tov. Franca Leskoška-Luka, brkatoga velikana, ki je v treh letih osvobodilne borbe s svoje junaško patrola prekrižal že vse Slovenijo, se tolkel z okupatorji na vsch koncih slovenske zemlje. Tov. Leskošek je takorekoč že peto leto partizan - dve leti pred razpadom Jugoslavije ga je teror velikosrbske čaršije pognal v ilegalo. Nadaljeval je z neustrašeno borbo in bil od prvega trenutka v vodstvu Osvobodilne fronte, kateri predstavlja hrbtnice našega gibanja, delavstvo Slovenije.

1. Tov. Leskošek, ti si sekretar tiste Partije, ki je dala pobudo za Osvobodilno fronto. V razgovoru s teboj me predvsem zanima, kako je bilo mogoče, da se Partija, ki so jo pregenjali vsi režimi stare Jugoslavije, ni bala širokega sodelovanja z vsami drugimi pozitivnimi silami slovenskega ljudstva?

Komunistična Partija se zaveda, da je edina preostala narodna stranka, ki se v predaprilski Jugoslaviji ni kompromitirala pred ljudstvom in da je sodelovanje z drugimi pozitivnimi silami slovenskega ljudstva njena narodna dolžnost, ki jo mora za vsako ceno izpolniti, hkrati ji je bilo jasno, da mora iz te krvave borbe in vseh žrtv, ki jih narod prinaša, zvesti demokratične pravice slovenskega ljudstva. Od resnične narodne svobode demokracije ni

mogoče ločiti. Partije se ni niti najmanj razočarala na svoji zasnovi izpred treh let, ravno nasprotno. Razvoj Osvobodilne Fronte je privedel do enotnega vseljudskega gibanja našega naroda, v katerem so vsi enakopravni, pa naj so pripadali tej ali oni politični skupini, pa naj bodo to nacionalisti, komunisti ali katoliki, samo da so zvesti veliki stvari svojega ljudstva. Hkrati pa je treba poudariti, da je to gibanje že vrglo in bo vedno moglo vreči čez krov vse špekulante, pa naj se skrivajo pod to ali ono barvo.

2. Bil si prvi komandant slovenskih partizanskih čet. Kaj lahko poveš o vseh tistih začetnih težavah, ki so jih morali prenehati naši stari partizani, preden je zrasla današnja močna "narodna Osvobodilna Vojska Slovenije?"

Če bi hotel govoriti o težavah prvih partizanov, bi ne zadostoval cel dan. O tem bo pisala zgodovina cele skladovnice knjig. Povem vam pa, da se bo čudil ves svet našim junakom, ki so krenili v gozd brez orožja in začeli borbo proti tisočkratnemu in do zob oboroženemu sovražniku, množili čete, jih razvijali v odrede ter odrede v današnje že moderno oborožene in dobro organizirane brigade, divizije, korpuse.

Začetne težave so bile ogromne. Primanjkovalo je orožja, streliva in ostale opreme, vse je bilo treba z borbo pridobiti od sovražnika, kar v sanem začetku ni bilo lahko. Nadalje si je bilo treba prisvojiti novo taktiko gverilskega vojskovanja. Irve partizanske edinice so morale biti zelo premakljive - udariti in izginiti. Marši so bili celodnevni, kar je zahtevalo mnogo napor. Silno je primanjkovalo zdravnikov in sanitetnih potrebščin. Stari partizani so bili večkrat brez zdravniške pomoči. Najhujša preizkušnja je bila zima 1941. Kaj so v tej zimi stari partizani pretrpeli, je nepopisno. V slabih oblekah in čevljih, v visokem snegu, na polóžaju, v borbi, na maršu, mokri, po ves teden brez toplote hrane so zarzovali noč in dan. Marsikateremu partizanu so po zimi 1941. zarznile noge. Moram pa priznati, da je ljudstvo z navdušenjem sprejemalo partizane, kjerkoli so se pojavili. Težave, ki so jih morali partizani prestajati v veliki italijanski ofenzivi v neprestanih borbah in hajkah, raztrgani, lačni in bosi do novoga ^{pre}formiranja v brigad in v borbah pozimi 1942 so nepopisne. Takih težav ne more prenašati drug kot tisti, ki je pripravljen žrtvovati vse za svoj narod.

Povem vam tudi to, da sem ponosen, da sem bil prvi komandant partizanske vojske. S tem dajem tudi svoje priznanje vsem stari in še živim in padlim partizanom, ki so tako hrabro prenežovali vse težave. To so bili pionirji današnje Narodne Osvobodilne Vojske. Brez starih partizanov, brez njihovega preneženja začetnih težav, brez njihovega žrtvovanja in skromnosti bi ne bilo ne brigad, ne divizij, ne korpusev in ne Narodne Osvobodilne Vojske.

3. Kakšno vlogo je pri snovanju slovenskega partizanstva imel maršal Tito?

Tito, da Tito! Tito je bil tisti, ki je dal vsem narodom Jugoslavije, tudi nam Slovencem iniciativo za ustanovitev partizanske vojske. Istočasno, ko je ustanovil Vrhovni štab, je dal pobudo za ustanovitev narodnih Glavnih štabov. Tito nam je vlival borbenega duha in dajal navodila, pomoč pri organizaciji naših čet in odredov. Tito je bil tisti, ki nas je vedno opozarjal na ne pake in naše slabosti, hkrati pa znal pravilno oceniti naše vojaške in politične uspehe. Razumeli boste, zakaj je prav naša slovenska delegacija v Jajcu predlagala, da Avnoj uvede naziv maršala Jugoslavije in da Predsedstvo podeli naziv prvega maršala Jugoslavije prav tovarišu Titu. Tito je prav toliko naš slovenski, kakor je srbski, hrvatski, črnogorski, makedonski in skupno jugo slovenski.

Pot izdajalcev

V ameriškem "Srbobranu" listu ameriških Srbov, je bila lansko leto priobčena Mihailovičeva ocena Slovencev. Ta danes tako znani človek je nekaj let pred polonom predaprilske ali stare Jugoslavije služboval v Sloveniji in si cer v Ljubljani je bil načelnik štaba Dravske divizije, v Celju pa komandant polka. S svojega bivanja v Sloveniji je poslal v Beograd ostudno poročilo o slovenske značaju: da so Slovenci petokolonci in da se v primeru vojne ne bodo borili za Jugoslavijo.

Ni bilo treba čakati veliko let in "resnica" Mihailovičevih besed se je izkazala, izkazala seveda tako, da se ji čudi Mihailovič sam in tisti, ki so ga poslali v Slovenijo špionirat in potem napisali na pritožbo, ki jo je nekdo poslal proti Mihailovičevi oceni: vendar je imel Mihailovič prav. Tri leta po propadu stare Jugoslavije vstaja iz razvalin nova Jugoslavija, raste iz krvi tistih borec, ki so jih Mihailovičevi varuhi obmetali z blatom petokolonstva in izdajalstva. In teh borec, ni malo. Ne samo preko Sotle, tudi pri nas v Sloveniji jih je dosti, dosti, da veliko, ne na stotine, temveč na tisoče. Dale so jih vasi in mesta, dale doline in gore; kakor da bi se odprla gora kralja Matjaža, toliko jih je.

Kdaj se je še kakal laž tako razkrinkala, kakor so slovenski borci razkrinkali Mihailovičevo in njegovih varuhov! Njihovo junaštvo se je razkrilo č novini in svetu.

In vodnar Mihailovič ni lagal! V resnici so se našli ljudje, pri katerih se je do pičice izpolnilo vse, kar je napovedal "gorski car". To so bili tisti ljudje, ki so kot hlapci rojeni in za hlapce vzgojeni, ljudje, ki so molče dopuščali, da je bila stara Jugoslavija za delovno ljudstvo laž in goljufija, da je v njej vladala volesrbska čaršija, volesrbska diplomacija, generaliteta, volesrbsko uradništvo... oni pa so se cedili od sreče, če jim je od te mize odpadlo nekaj drobtinic. Svobode niso ti ljudje doživeli nikoli, niti v svojih mislih, kaj šele v dejanjih. Neznano jim je bilo pesnikovo spoznanje, da je "v krepkih dušah usoda".

To so naši izdajalci: belogardisti, plavogardisti in švabobranci, preko Sotle pa pavličevci, hodičevci, -ačkova "Soljačka sloga" in "četniki" Draže Mihailoviča. Čudovito jih je povezovalo življenje. Kaj takega si sami gotovo ni so nikoli tako temeljito predstavljali. V bistvu so bili vedno vsi enaki in so seveda tudi danes. Vsi so se znašli složno v okupatorjevem objemu in v borbi proti jugoslovanskemu narodno osvobodilnemu gibanju.

Že zgodaj, že v prvih mesecih po okupatorjevem prihodu na slovensko zemljo so mnogi ljudje Mihailovičeve vrste pljunili na svoj narod in se hlapčevsko poklonili okupatorju. Iz njih je pri nas po nekaj mesecih, ko so videli, da s svojim hlapčevstvom ljudstva ne bodo mogli obdržati pod svojim vplivom, izšla bela garda, peščica ljudi, ki se je rajši prodala okupatorju, kakor da bi kdaj polagala račune o svojem gospodarjenju v stari Jugoslaviji. V tej peščici so bili zastopani ljudje vseh mogočih diktatorskih režimov v stari Jugoslaviji, JNS in JRZ, pa tudi Mihailovičevi oficirji: Novak, Lesjak, Illovar, Koprivica... Sprejeli so poveljniška mesta v oboroženih enotah bele garde in skupaj z njo sklenili zvezo z Italijani, ki so jim odslej dejali orožje, municijo, hrano, denar pa ljubljanski magnati. Skupaj z Italijani so hodili v boj proti resničnim borcem za svobodo. Skupno z njimi so ustvarili premeteno vojnisko in ovađuško službo za izdajanje zaveznih ljudi. Skupno z njimi so izvrševali blokado za blokado po Ljubljani, skupno z njimi šli v ofenzivo proti narodno osvobodilnim partizanskim četam. Vsi izdajalci skupaj so varali ljudi in jim prekrivali resnico o velikih partizanskih uspehih. V strahotni neznaniji sodclovanja z okupatorjem so padli tako nizko, da so jih prezirali

celo Italijani.

Sodelovanje z okupatorjem in izdajstvo lastnega naroda sta dva greha, ki sta najbolj in najmočneje razgalila podlost belogardističnih duš. Dokler se ni začel obračati položaj na svetovnih bojiščih, toliko časa so svetela njihove zločinstva. Veliki uspehi sovjetskih zmag pri Stalingradu in v Dnski kotlini so pa začeli vnašati vanje strah pred kaznijo za storjene grehe. V njihovih vrstah se je začel pojavljati poplani. V njihovih glavah se je začelo odpirati, da so bile direktive jugoslovanske enigmatične vlade zgrešene. Toda kljub vsemu se niso zatekli h kesanju in junaškemu prelomu z okupatorjem, temveč so samo "tuhtali", kako bi svoje zapeljane ljudi prevarali, da so bili zapeljani in prevarani. "Čas ne čaka" je rekel veliki Stalin. Tega so se zavedli veliki izdajalci, ko so začeli usihati fašistični vojni uspehi in se začeli spreminjati v poraze. Stalingrad - Orel - Harkov - Dnjapet na eni strani, Afrika - Pantelarija - Sicilija - južna Italija na drugi strani so postali tudi zanje jasni znaki bližajočega se konca. Zavezniška izjava o krivdih fašistično-nacističnega nasilja in njihovih pomagačih je začela gristi njihove duše. Treba je vendarle najti rešitev, rešitev pred grozljivim udarcem. Samo kje? Belo gardo, ki se je preveč unazela z odkritim izdajstvom slovenskih ljudi, je bilo treba čim prej zapustiti. Z njo ne morejo računati na nobeno zaslombo pri ljudstvu, še manj pa pri zaveznikih; protočno so bili celo ti obveščeni o "Markovih vaških stražah".

Rešitev so našli v plavi gardi. Iznašli so jo isti ljudje kakor belogarda. Isti ljudje pa inajo iste cilje! Po svojem bistvu zato ni mogla biti plava garda nič novega, kajti volk nenje le dlako ne pa narave. V plavi gardi so sodelovale iste skupine kakor v beli: klerikalni JNS-jevci, liberalni JNS-urji, orjunaši, ljotičevci, klerikalni in liberalni "sredinci", mihailovičevski oficirji in vsa pisana bratovščina sovražnikov slovenskega ljudstva. Veliko skupin, malo ljudi.

V novi formaciji slovenskih nazadnjakov, v plavi gardi, so igrali večjo vlogo mihailovičevski oficirji, močneje se je poobdarjalo mihailovičevstvo, z mihailovičevstvom pa ideje stare, korumpirane in do morda gnile Jugoslavije. Naneste starih, po sodelovanju z Italijani preveč kompromitiranih ljudi so prišli drugi, ki jih je ljudstvo manj poznalo kot sodelavce z Italijani. Bili so konspirativnejši, bolj "na sredi", bolj hinavski in bolj sleparski. Ti naj bi deli Slovencev "novo" smer slovenske politike. Toj "novi" smer se je zdela potrebno ustvariti "svoje lastno" oboroženo enotico. Enota se je pojavila na več krajih kot del velike "redne jugoslovanske vojske", ki ji poveljuje general Draža Mihailović. Enota se je pokazala, da so hoteli napraviti vtis, kakor da ne sodelujejo z Italijani. Čisto je izviralo njihovo potikanje po gozdovih, odtod govorjenje, da so v zvezi z angleži, ki da jim z letali dovajajo hrano, orožje, municijo.

O čudoviti potegavščini! Le žal, da je bila tako kratko prehitro soznanje spoznali, da so jim Italijani sami dovajali hrano, sami jim dobili orožje, sami municijo. Prehitro so spoznali, da bi mobilizacija plavogardistov, ki se se podali v gozdove, sploh ne bila mogoča, če bi se ne izvršila med najbolj z nesljivimi belogardisti, ker bi sicer pobegnili, saj bi se jim s tem nudila najboljša prilika. Varanje s "čistimi borci za sveto jugoslovansko stvar" je klaverno propadlo. Grobarice so ob kapitulaciji Italije započatile njihovo sodelo.

Novo razdobje v zgodovini slovenskih izdajalcev je nastopilo z ustanovitvijo "Slovenske dobrobranske legije". Njihova žalostna pot, ki se je začela nekde z ovesjanjem lastnih bratov v prvih mesecih sovražne okupacije in šlo potem preko bele in plave garde v evaborenec ali slovenske gostopredce, je dosegla zadnje in najgornje stopnjo. Veliki uspehi na vzhadni fronti, ko sovjetske čete prodirajo vse dalje proti napadu preko Buga, Dnjestr in Krute

v Karpate in se bližajo srednji Evropi, so jim vzeli vsak up na kakršnokoli rešitev. Če so kdaj skušali svoja dejanja zakrivati, so se zdaj razgalili do kraja. Zgubili so vsak sram, postali so odkriti izdajalci slovenskega naroda, moralno propadli ljudje in poklicni ciniki. Vezanje z okupatorji jim narakuje "ideja krščanstva in dejanska ljubezen do svojega naroda". Zaradi njihovih del, ki jih tako dobro poznajo, prav nič ne dvomimo, da se je, kakor pravijo sami, "slovensko domobranstvo rodilo iz ljubezni do razbičane in na smrt ranjene Slovenije". Kajti "vodja velike emčije, ki kroji usodo velikim narodom, tu di na naš narod ni pozabil", je govoril v Ljubljani na zborovanju za zinsko pomoč nekdanji poslanec Škulj, ki bi kot duhovnik norel še posebej vedeti, kaj je počel Hitler nekdanj na Štajerskem in Gorenjskem. Morda pa misli, da se je Hitler spet pokristjani, odkar mu gre na vzhodni fronti tako "dobro".

Pot švabobrancev je pot popolnih zločincev. Njihova dela po Ljubljani, ljubljanski okolici in na Dolenjskem, kjer se pojavijo, kažejo, da so resnično izgubili vse pomisleke za povezanost z okupatorjem. Njihova dela kažejo, da so celo hujši in slabši od Nemcev samih. Da, Nemci sami jih prezirajo, toda rabi-jo jih za žandarsko službo, ker je njih samih že premalo, preveč jih je že po žrla nenasitna vzhodna fronta. Slovenski švabobranci so danes z dušo in tole som v nemški službi, v njej pa žogirajo s sveto jugoslovansko idejo. S pavo ličevci, nedičevci, mihailovičevci pa še s kraljem Petrom povrhu so hoteli pod nemškim pokroviteljstvom vzpostaviti staro Jugoslavijo. Podlost brez primere!

Pot naših izdajalcev je pot moralno propadajočih ljudi. Udkod ta žalost na pot, ki so jo napravili v treh letih razvoja? K je i n a s v j o k o r e n i n e ? V n j i h o v e m z n a č a j u ... V usodni uri slovenske zgodovine, ob propadu stare Jugoslavije so naši izdajalci gledali v prvi vrsti na osebne koristi. Te so bile izhodiščna misel za vse njihovo ravnanje, ki jih potem z železno doslednostjo pogrezalo vedno globlje, dokler niso na današnji stopnji, ko igrajo vlogo Hitlerjevih biričev na slovenski zemlji, postali izmečki svojega lastnega naroda.

Na slovenski zemlji ni nihče povzročil večjega gorja svojemu narodu, kakor so ga izdajalski belogardisti, plavogardisti in švabobranci. Nihče pa tudi ni jugoslovanski ideji bolj škodoval kakor oni. V ustih so imeli vedno polno patriotizma, v resnici so pa zagrešili prav tisto izdajstvo, ki ga je napovedoval drugim toliko opevani "junak" Draža Mihailovič. V treh letih osvobodilnega boja smo doživeli čudno ironijo življenja, da so Jugoslavijo izdali vsi, ki so se ponašali z jugoslovanskim patriotizmom, a pristaši in borci NOV in POJ, pa naj bo to pri nas ali onstran Sotle, so ^{pa} ostali edini resnični borci za Jugoslavijo, za skupno domovino vseh Slovencev, Hrvatov, Srbov, Crnogorcev, Makedoncev: To je dejstvo, ki ga potrjujejo triletni boji z najrazličnejši okupatorji na jugoslovanski zemlji. Na slovenski zemlji je zrastla in se prekalila v teh bojih noba borbena generacija, ki gre z živim zaupanjem vase in v boljše človeštvo novi, svobodni in lepši prihodnosti nasproti.

- Bregar

Duhovniška konferenca

Da se uredi odnosi med cerkvijo na osvobojenem ozemlju in našo narodno oblastjo, je prvo zasedanje SNOS ustanovilo Versko komisijo. Sedaj se po osvobojenem ozemlju vrše po posameznih okrožjih sestanki duhovnikov, katerim prisostvujejo zastopniki naše narodne oblasti. Prva taka konferenca se je vršila 13. t. m. za duhovščino Bele Krajine. Rišlo jih je dvajset. Od narodne oblasti so bili navzoči tov. Boris Kidrič, sekretar Predsedstva SNOS ter dr. Marjan Brečelj in Tone Hajfar člana Predsedstva SNOS in 10 zastopnika krščanskih socialistov. Po očenášu, ki so ga duhovniki zmolili pred konferenco, je prodekan Ilc kot predsednik konference podal besedo tov. Kidriču in poudaril, da sloven

ska narodna oblast teh konferenc ne prireja, ker so ji politično potrebne, kajti politično je osvobodilno gibanje že zmagalo, teavč iz streljenja, pomagati slovenskim duhovnikom, ki so s svojimi moralnimi sredstvi pripravljene prostovoljno prispevati svoj delež v tej domovinski vojni. "Aj se duhovščina svobodno priključi narodno osvobodilnemu gibanju, ker je za to še čas, če noče, da jo bo zadela obsodba naroda in zgodovine." Narodna oblast bo stori la vse, da se zagotovi popolnoma svobodno izvajanje veroizpovedi in bogočast ja, a prav tako bo znala zatreti vse, kar bi tako svobodo izkoriščalo v druge namene. Črna suknja ne bo ščitila nikogar, ki bi bil narodni izdajalec. Izvajaj njem tov. Kidriča se je v polni meri pridružil tov. dr. Marjan Brecej, tako s strani KPS kot krščanskih socialistov, ON se je vedno nudila duhovščini po polna podpora za ureditev pravih odnosov med cerkvijo in narodno oblastjo. Na slovenskih duhovnikih je, da v interesu cerkve in slovenskega naroda so delujejo z narodno oblastjo.

Po teh izvajanjih je konferenca razpravljala o stvarnih vprašanjih odnosov med cerkvijo in oblastjo. večina duhovščine živi v najboljših odnosih z narodno oblastjo. Dovoljena ji je svoboda gibanja za dušnopastirske namene in svoboda zbiranja. Nihče je ne sme siliti, da bi v cerkvi objavljala oblast ne odloke in ukaze, da ji je seveda, na prosto dano, da s prižnice priporoča stvari, ki se ji zde moralno važne. Narodna oblast bo posegla vmes samo, če bi se kdaj prižnica izrabljala za borbo proti narodno osvobodilnemu gibanju.

Končno je duhovniška konferenca sklenila, da bo poslala v Versko komisijo pri SNOS zastopnika, ki bo za ta posel imel dovolj juridičnega znanja.

Dr. Drago Marušič

Odkar je Dr. Drago Marušič prispel k Predsedstvu SNOS, se živo udeležuje političnega življenja na osvobojenem slovenskem ozemlju. V svojih govorih izraža iskreno povezanost z osvobodilno borbo in navdušen je nad tem; kar smo ustvarili na osvobojenem ozemlju.

1. Kakšen vtis ste dobili, ko ste na terenu v ozkem stiku z narodom imeli priliko opazovati sedanjo graditev naše narodne oblasti in volitve?

Predvsem je močan vtis napravilo namo dejstvo, da se je naš slovenski človek spremenil, in to zelo spremenil v svoje dobro. Težke izkušnje, ki jih preživlja, so ga napravile resnega, politično zrelega, v njem se je razvil čut skupnosti, medsebojnega tovarištva, izbrisala so se prejšnja nasprotja, podpihovana od strankarskih strasti. Drugi močan vtis je dvig samozavesti na šega podeželja. Trdna vera v končno zmago, zavest izpolnjene dolžnosti domovini, občutek, da zre ves svet z občudovanjem na naše narodne borbe, je dokončno uničilo v našem človeku kompleks manjvrednosti, žalostno dedščino prejšnjega suženjstva.

Razumljivo je, da zaradi tega naši ljudje čisto drugače pojmujejo volitve kakor nekdo. Oni vedo, da gre pri teh volitvah predvsem za dve stvari: za zgraditev svobodne Slovenije v okviru federativne demokratične Jugoslavije ter za obnovo našega gospodarskega, socialnega in kulturnega življenja v osvobojeni domovini. Ganilo me je navdušenje, s katerim so hiteli volivci in volivke na volišče, mnogokrat okrašeno z zelenjem, pogosto v sprevodih z zastavami. Videl sem jih, vsem je sijal iz oči ponos, zaupanje in volja do dela. Videl sem tudi na posvetovanju v Črnomlju izvoljene zaupnike ljudstva, kako so se v večurnem razpravljanju zanimali za vsa vprašanja, kako so želeli s svojim delom čim prej zaceliti rane, ki jih je vsekaj okupator in njegovi pomagači. Vedeli so se predvsem svoje odgovornosti, da so oni prvi, ki začinjajo graditi narodno stavbo od temeljev. Zavedali so se, da morajo biti ti temelji trdni in močni, če naj bo stavba trajna.

Vsako pozna tov. Marušiča kot starega jugoslovanskega patriota. Kot dijak, pozneje kot tajnik Slovenske Narodne Stranke na Goriškem, kot dobrovoljec in član jugoslovanskega odbora je vedno stremel, da se Slovenci združimo s svojimi jugoslovanskimi brati v narodno državo.

2. Kakšno uresničitev svojih jugoslovanskih idealov gledate v Titovi Jugoslaviji, smo ga vprašali.

"Bil sem od svoje mladosti jugoslovansko orientiran. Po vojni sem bil tudi jaz kakor vsi drugi razočaran. To razočaranje pa mi ni moglo ubiti vere v naravno in usodno povezanost jugoslovanskih narodov. Trudil sem se v politiki po svojih močeh, toda spričo razmer, ki so vladale v Jugoslaviji, je bil vsak napor še tako dobro mislečega posameznika zaman. Hitri propad Jugoslavije je bil dokaz, da so bili njeni temelji že od začetka zgrešeni. V borbi vseh peštenih rodoljubov je vstala nova Jugoslavija. Vse je vezala skupna želja po svobodi in sovráštvu do okupatorjev. Iz te skupne borbe in skupnih teženj rašče pred nami nova stavba, zgrajena na čisto drugih temeljih kakor 1918. Federativna ureditev države jamči svoboden razvoj jugoslovanskih narodov, popolna demokracija jamči, da bodo vse vlade izšle iz naroda in delale za narod. Skupno prelita kri jamči za nerazdružno vez jugoslovanskih narodov in s tem tudi za srečno bodočnost Slovenije in Jugoslavije".

Tov. Josip Jeras

Tov. Jeras, vi ste predstavnik slovenskih dobrovoljcev iz prve svetovne vojne. V kolikor so vsi vodilni zastopniki s koles na uradnih potovanjih, ki jih terjajo naše osvobodilne gibanje, mi dovolite, da vam postavim nekaj vprašanj tudi kot so kola.

1. Iz kakih notranjih pobud ste se priključili prav OF?

V prvi svetovni vojni sem se boril kot vojni prostovoljec v srbski vojski za osvoboditev Slovencev izpod avstro-ogrskega suženjstva in za združitve vseh jugoslovanskih narodov v lastno državo. Slovencev je bilo v prvi svetovni vojni do 2.000, ki so vsi šli z istim namenom med vojne prostovoljce. Izšli so po veliki večini iz Sokola in mladinske organizacija Preporeda. Slovenski vojni dobrovoljci nismo bili zadovoljni s prejšnjo Jugoslavijo. Velik del Slovencev na Primorskem, Koroškem in Stejerskem ni bil osvobojen, marveč še vedno v robstvu nam sovražnim državam. Politične, gospodarske, socialne in druge razmere so se neprestano slabšale. Vojni dobrovoljci smo večkrat izrazili nezadovoljstvo z nezdravimi razmerami v Jugoslaviji, s katerimi je bila okužena tudi jugoslovanska vojska, kar je dokazal april 1941.

Z velikim veseljem in zadoščanjem sem pozdravil ustanovitev OF. V njej so se zbirali novi slovenski dobrovoljci in dobrovoljke v narodno osvobodilno borbo proti okupatorju. V meni in ostalih mojih tovariših - vojnih dobrovoljcih iz prve svetovne vojne se niso pojavile le simpatije, marveč je sama dobrovoljska tradicija bila notranja naša pobuda za vključitev v OF. Popolna nacionalna osvoboditev vseh Slovencev, priznanje samobitnosti slovenskega naroda v federativni, demokratični Jugoslaviji, socialna pravilnost so nadaljne pobude vključitve in sodelovanja slovenskih vojnih dobrovoljcev v Osvobodilni fronti. To izjavljam tudi kot Sokol, ki me je napravil za dobrovoljca v prvi svetovni vojni in v sedanji slovenski osvobodilni borbi. Sila dobrovoljskega duha je ogromna in se izpričuje pri Slovencih še posebno danes v vsej svoji veličini.

2. Kaj zrete v novi Jugoslaviji?

Na drugem zasedanju v Ljubljani so se ustvarili po zaslugi NOV in POJob so delovanju vseh pozitivnih sil jugoslovanskih narodov temelji nove Jugoslavije z demokratično in federativno ureditvijo. V vojni, ki še traja, se mora bít

ša Jugoslavija popolnoma, do konca očistiti vseh kkršnih koli preplac in izdajalcev. Naša osvobodilna borba se ne sme ustaviti na pol poti.

Novo Jugoslavija je očiščena vsega slabega. Vsak jugoslovanski narod živi in bo živel svoje lastno življenje, vse so pa združile ogromne žrtve in za svobodo prelita kri v trdno, bratsko povezanost v novi Jugoslaviji. V njej zrem lepše, boljše in pravičnejše življenje, kakod smo ga imeli v bivši Jugoslaviji. Po končani osvoboditvi jugoslovanskih narodov od tujih in domačih sovražnikov bomo vse svoje sile posvetili socialnim, gospodarskim, kulturnim in drugim za državno življenje aktualnim vprašanjem. Novo Jugoslavijo vidim trdno povezano s Sovjetsko Zvezo in v tem garancijo za njeno bodočnost.

Po slovenski zemlji

GORENJSKA

Brigada je tu! Na vrhu griča pod ... se v jutranjem soncu gospodujejo beli vasica s strnjanimi kmetijami. Po vsej vasi vlada danes nenavadna živahnost. Naši fantje so tu! Dva bataljona "Prešernove" brigade sta se nastanila po kmetijah. Prvi partizanski koraki odpravajo po kamenitih poteh v hladnem februarskem jutru in knečke hiše so polne glasnega govorjenja in veselega smeha. Iz kuhinj prijetno diši po partizanski "mešti", zabeljeni s pristno gorenjsko zaseko.

Nihče se danes na vasi ne loti resnega dela. Partizani so danes prvič v tolikem številu na obisku. To je nekaj posebnega, saj je do najbližnje noče postojanke samo pol ure! Na poveljstvu se zbirajo vsi tovariši, ki jih je brigada prejšnjo noč mobilizirala po sosednjih vaseh. Dan mineva brez posebnih dogodkov, večer pa prinese presenečenje. Dekleta so se zmenila in so za vso brigado pripravila nekaj boljšega -- palačinke za 300 "prešernovcev", ki so jih zalili s pristnim tepkocem.

Ko je tisto noč brigada zapuščala vas, noben vaščan ni spal. Star kmet je prisrčno stisnil roko politikomisarju in ga vabil: "E še pridite!" Obisk partizanov je bil za vasi pod ... največji dogodek.

OKROZJE GROSUPLJE-STICNA

Skesan belogardistični grešnik. (Naslednje pismo je pisal iz Ljubljane belogardist svoji ženi v našem okrožju). Draga žena! Silno sem se razveselil, ko sem ugledal M., ker drugače nimam veselo ure. Še vse bi šlo, ko bi nas pustili v miru, a sedaj so nas mobilizirali do 45. leta in ne vem, kako mi bo šlo v naprej. Mislil sem, da bo tukaj v zatišju, pa je ravno narobe. Tukaj so vsi same prasice, kakor so partizani pisali o njih. Toda povem Ti, da našemu tajniku ne daš zrna, dokler bo moje posestvo stalb, če mene ne bo več nazaj! Srce mi poka in krvavi ter se jočem, zakaj sem zapustil dom. Vsi so k....., samo L. je še tisto, kar je bil. Sedaj pa skupaj tarnava in jokava, ker ne moreva in si ne upava domov, ker ne veš ne dneva ne ure, kdaj se preseliš na oni svet. Dosti bi Ti imel povedati, a tukaj ne morem. Naj bodo pametni oni, ki so še do na, ostali Ti pove M. Molite zame, če boste kaj uslišani. Rajši bi bil deset let v jugoslovanski vojski kakor danes tukaj, ker vem, da sem šel proti slovenske mu narodu, če ravno ne nosim puške. Bodite vsi skupaj pozdravljeni! Vaš atek.

OKROZJE RIBNICA

Zemlja znaguje. Hodim iz kraja v kraj. "Orjete, očka? Sejete, manica?" vprašujem ožnjene ljudi, ki se z vso ljubeznijo pripogibajo nad globokimi brazdami. Pozdrav ustavi marljivo družinico, da začne z menoj razgovor. Da, orjemo, kaj pa hočemo? Če ne bomo delali, ne bomo jedli." Očka posveti kratek od

mor razišljanju, nato pa nadaljuje: "Zemlja je sveta in zahteva rok! Zapusti ti jo ti bila največja progreda. Tega pa mi ne moremo storiti, ker nam je takol pri srcu." Vzdihnil je in obšla me je taka milina, da sem morala zatajiti svojo notranjost.

"Če ne bomo obdelali, ne boste mogli živeti vi, partizani, ki trpite za svobodo domovine. Letos moramo biti še posebno pridni, ker bo sicer nastopila lakota," je pripomnila gospodinja, zavedajoč se ponena izgovorjenih besed.

Opazila sem, da jim je dragocen vsak trenutek, ki ga odtegujejo, dobri zemlji, zato sem se poslovila. Zrla sem za njima, presenečena nad silo v njiju, ki jo more človeka viliti le porajajoča prst. Kljub stalnim in težkim vojaškim akcijam, kljub vsem represalijam je ostal naš kmet močan, ker se ne more odpovedati tisti stari, neumljivi ljubezni, ki jo čuti in varuje za svoje najljubše: zemljo.

V duhu se mi je obnovil prizor z njive. Pred menoj se je pojavila velika slika zemlje zoranih brazd in zopet zemlje. Pred njo je klečal ^{Slovenski} kmet in jo objemal, darujoč ji vse svoje življenjske sile; svest si njene zmago.

N i n a

GLAS IZ DOLOMITOV

Kako dolgočasno je tu v Dolomitih. Kamor pogledaš, sama postojanka, koder hodiš, povsod ljudske tožbe, kdaj bo konec nasilja teh domačih pijavk.

Dekleta iz Horjula, Polhovega gradca, Dobrove in okolice morajo zadnječa se hoditi ribat in prat našim "dičnim" domobrancem. Pravijo, da jih je tega dela sram, a ne zato, ker morajo delati, ampak zato, ker delajo za izdajalce. To jih peče in žge v srcu. Boli jih zasmejujejo in zmerjajo. Ljudem ti farizejila žejo, da so se dekleta pajdašila z Italijani in da morajo zato ribati, v resnici pa vsi dobro vedo, da so se z Italijani vlačile ljubice in sestroice belih, ki pa so danes čislane in zaščitenе. Vrana vrani ne izključe očii!

V dobrovski okolici so pobrali velike ljudi in jih odpeljali neznan kam. Nekatere so tako pretepli, da so jim nad potjo v Ljubljano onagali. Neko dokle z Brda, ki je belehala za jetiko, so onesveščeno odvlékli s seboj. Iz Gorice in Brezovice so odpeljali nekaj ljudi v ljubljanski log in jih tam postrelili. Ljudstvu pa govore, da so jih poslali na delo v Nemčijo.

Tako delajo ti pesjani pri nas v Dolomitih. Poleg vsega pa hodijo od hiše do hiše ter terorizirajo nas, mirne Slovence. V časopisih pišejo, da je narod zanje, v resnici pa se jih že vsak od daleč boji, ko jih zagleda. Z vsem nasiljem niso Dolomitčanov prav nič spravili iz ravnotežja. Ljudstvo v Dolomitih ve, da bo kmalu tega konec. Od juga se bo zaslišala pesem naših partizanov in na čelu bo vihrala slovenske zastava s peterokrako zvezdo. Takrat se bodo zanašale postojanke in pokopale pod ruševinami slovenske farizeje. Ljudstvo ve, da bo pest partizanov trda in neusmiljena. Brezobzirno bo naščevala nedolžne žrtve in trpljenje, ki so ga slovenskemu narodu prizadejali ti judi ži.

Naši borci! Kliče vas dolomitsko ljudstvo, da zasliši pesem vaših mitraljezov. Kličejo vas ceste in vasi, da zaslišijo vaš strunni korak. Pridite, da nas živnete, kajti vi ste e linj, ki nas boste rešili julečev in nasilnikov in nam priborili lepšo, srečnejšo bodočnost.

NOVOMIŠTO OBRADBE

Sola se je pričela. Tuji pri nas na trebelnem je bila porušena šola, ker naj bi bila služila kot trdnjava Italijanom in njihovim hlapcem belogardistom. Dolgo v tem kraju ni bilo šolske pouka, otroci so čraščali brez prave vzgoje. Sedaj smo tuji mi pričeli s poukom v treh učilnicah. Preproste in ljubeke so te učilnice, klopi preproste in vendar praktično napravljene. V ozačju table in na steni križ in slika tovariša Pita, zidovi pa vsi popisani z našimi

mi narodnimi in borbenimi gesli. Sovražna propaganda je hotela oblatiti našo šolo kot protiversko in so zaradi tega nekateri starši zadrževali otroke od pouka. Ko pa so se prepričali, da to ni res, ko so videli, da se v šoli poučuje tudi verouk, da je naš slovenski parlament sprejel zakon o vzpostavitvi Verške komisije. In s tem je dal ponovno jamstvo svobode veroizpovedi in bogočastja, starši z največjim veseljem pošiljajo otroke v našo šolo. Raste jim za vest, da mora biti naša mladina izobražena, samozavestna in vzgojena v duhu našega narodno osvobodilnega boja. Saj v tem bo najboljše jamstvo, da ne bo slovenski narod nikdar več hlapec niti tujim niti domačim izkoriščevalcem in zatiralcem, marveč bo samostojen gospod na svoji zemlji in enakopraven z drugimi svobodoljubnimi narodi sveta.

Tako se je pričela šola pri nas. Tako raste na ruševinah starega sveta in že med najtežjo borbo novo življenje, lepša in srečnejša prihodnost slovenskega naroda.

Stefan

STAJERSKA

Vtekli so jih v vermanske uniforme in zbrali na Glavnem trgu v Ljutomeru. Na balkonu občinske hiše se je pojavil Bundes-fuerer Steindl, oče vseh zločinov v slovenski Štajerski in izjavil, da mora biti vsa Štajerska v dveh letih nemška.

Vernani so molče sklonili glave, nekaj kulturhuncovcev pa je zavpilo: "Heil, Sieg, heil!"

Steindl je šel na čelo. Po vseh vaseh so se vršili tečajji nemščine, po vseh javnih prostorih so lepaki rotili Slovence, naj se uče nemškega jezika da bodo lahko sprejeti v nemško skupnost, da bo o lahko postali ljudje.

Fretekli sta dve leti. "Štajerski gospodar" ali "Štajerski lažnjivec" kakor mu pravijo ljudje, je zapisal: 107.000 Unterstauerjev je absolviralo tečaj nemščine. Rezultat je bil, da se je malenkostno število Štajercev naučilo nemški, da se Steindlu ni posrečilo zastrupiti mladih slovenskih duš. Povzročili so le to, da se vsak severni Slovenec tudi tam pri Radgoni zaveda, da Hitlerjev fašizem pomeni za slovenski narod le smrt. Steindl pa se je umaknil v grad na Vurbergu in šteje dneve do konca svojega zločinskega življenja.

NAŠE VOLITVE

BELA KRAJINA

Crnomelj, prvo osvobojeno mesto, voli. Veliki ponečeljek je in vsaka hiša v Crnomlju gleda iste prizore; vsi dorastli člani družine, oče, mati, otroci in celo stari starši, se odpravljajo na volišče. Vrata v Sokolski dom so kot nekakšen lijak. Znaj po eden in po dva, zdaj v manjših skupinah vstopajo skozi nje volivci in volivke v dvorano. Volivna komisija ima polne roke dela. Tako gre od jutra do večera. Redko kdo se vrne domov. Na ulici je teko živahno in veselo, da človek pozabi na vojno in na vse težave. Zanimanje za izid za grabi proti večeru vse prebivalstvo, ki komaj čaka, da bo razglašen rezultat glasovanja. Glasovalo je 96 odstotkov volivnih upravičencev! Potrdili so pravilnost dela OF in enodušno pozdravili vsa njena prizadevanja za vzpostavitev resnične ljudske oblasti na slovenski zemlji. Crnomelj je dokazal, da se v vrste OF vključuje brez pridržka tudi prebivalstvo naših mest. Vse, karkoli je v našem narodu zdravega, pogumnega, se loteva dela za ustvaritev združene Slovenije.

9. in 10. aprila je v sedmih okrajih Bele Krajine volilo 37 vasi. V štirinajstih vaseh so se volivci udeležili volitev 100 odstotno, v 17 vaseh nad 90 odstotno, v ostalih pa nad 80 odstotno.

16. aprila izvoli Metlika svoj Narodno osvobodilni odbor ob 95 odstotni

udeležbi. Istega dne izvoli svoje odbore še 35 drugih krajev.

OKROŽJE KOCEVJE-RIBNICA

Volitev v Banji Loki. Na velikonočni ponedeljek je zaradi volitev vladalo po vsej vasi praznično razpoloženje. Vsi so nestrpno pričakovali izida. Narod je strog sodnik pri izbiri odbora. Sedaj se bo videlo, komu zaupa in kdo se je z dosedanjin delom izkazal vrednega zaupanja. Duh novega časa veje vse povsod in vzvelovi tudi glavnice.

Volivna komisija odpre volitve in prvi volivci prihajajo. Pride starejši možak. Bolan je in vsi se čudijo njegovemu pogumu, da je vstal iz postelje in šel na volišče, da zadoosti svoji dolžnosti. On pa: "Zdaj je treba voliti. Ko je železo vroče, ga je treba kovati!" Nato se spomni prejšnjih časov in pravi: "Kajni Tija iz P. je s krošnjo precej sveta obhodil. Cital je knjige in časo piše in tudi politiko je dobro poznal. Pa je nekoč preglasno rekel, da bodo prišli časi, ko bo narod zgrabil za oblast od spodaj navzgor. Zato je bil zaprt. Tija je imel prav. Zdaj so res prišli tisti časi, ki jih je povedal. In tako padajo ostre obsodbe starih reakcionarnih režimov in volitev pod staro Jugoslavijo. Sedaj kandidati ne privedajo volivnih shodov ob vinu in klobasah, ne podkupujejo, ne obljubljuje cenene dotave cementa, gnojil, plenenske živine in drugega. Tudi nihče ne grozi. Pač pa so izpostavljeni ostri, a pravični narodovi kritiki, ki čistijo sporne odnose in vzgaja ljudi.

V banjaloškem okraju je 10. aprila volilo 17 vasi. Od 1434 volivcev jih je volilo 1341, to se pravi, 93,51 odstotka. Najslabši rezultat je bil 84 odstotkov v vasi, kjer je pred volitvami še mnogo ljudi nasedalo propagandi belih.

Edvard

NOTRANJSKA

"Naši ljudje pravijo: Če bo tako urejena nova oblast, bo res boljše življenje, kot je bilo", nam piše dopisnik. "Naši aktivisti hodijo od vasi do vasi, sklicujejo volivne sestanke, pomagajo pri sestavi kandidatnih list in ko naj sproti obiščejo vse vasi, ki bi radi volitve izvedle."

Dne 9. in 10. aprila je tudi Notranjska začela z volitvami. Volilo je pet vasi. Najboljši rezultat je bil 67,50 odstoten in najslabši 70 odstoten.

NOVOMESKO OKROŽJE

10. april. Po vasi korakajo pionirji z lesenimi puškami, za njimi mladina s harmoniko. Vaščani puščajo delo rapolju, se praznično blačijo in gredo na volišče. Volijo Učna sela, Dobin-dol, Laza, Verdun, Sušice. Najslabši rezultat je bil 91 odstoten, najboljši pa 100 odstoten. Tudi na Trebelnem, so tri vasi volile na nadvse slovensen način.

Po vsem ostalem okrožju naši aktivisti nemarno pripravljajo volitve z mitingi, sestanki, posvetovanji. Zanimanje zanje je objelo prav vse tiste družine, katerih člani so se pridružili svabobrancom v Novem mestu. Zdaj zadnji zakrknjenci uvidevajo, kaj prinaša Osvobodilna Fronta slovenskega narodu, in hočejo biti deležni novega življenja.

NAŠ TISK NA PRIMORSKEM

Primorci so bili od nekdaj strastni bralci. To trditev potrjuje dejstvo, da je bila Primorska pred zadnjo svetovno vojno odjemalec tretjine slovenskih književnih izdaj. V prvih letih po vojni je izhajala v Primorski Sloveniji cela vrsta revij in listov, ki jih je petna zetrila fašistična raznaravno dovelna politika. Kot je bil detok slovenskega tiska čez mejo oviran in največkrat popolnoma prepovedan, je bilo primorsko ljudstvo razen redkih knjig navezveno le na laško časopisje. Tega pa je, v kolikor ga je sploh razumelo, od

klenjalo, ker je bilo v svojem bistvu tako napredno in zdravo, da ni preneslo laži in nazadnjaških pogledov na življenje.

Ko se je pričelo pri nas osvobodilno gibanje, so ljudje radi posegali po partizanskih listih, ne le zato, ker so bili pisani v slovenščini, ampak, ker so jim odpirali nova obzorja in jih polnili s sladkimi obeti. Kaslu se je pokazalo, da izvodi, ki so prihajali žec meji, ne zadostujejo več. Premalo jih je bilo, poleg tega so si ljudje želeli člankov, ki bi obravnavali domače zadeve in vprašanja. Todej je začel izhajati "Primorski poročevalec", ki je bil sprejet z navdušenim priznanjem. Zrcalil je primorski obraz narodnega osvobodilnega gibanja, njegove svetle strani in težave. Ta list, ki se je iz skromnih početkov razvil v močno propagandno sredstvo, je nedvomno znatno pripomogel k temu, da je Osvobodilna fronta zajela široke narodne množice. Bilo je ganljivo videti, kako je ta list prehajal iz rok v roke, včasih že ves izlizan, prhel kot stare listine, skoraj nečitljiv, a vendar skrbno čuvan.

Ko je bil z novim letom 1944 razpuščen Narodno Osvobodilni Svet za Primorsko Slovenijo, se je tudi "Primorski poročevalec" preimenoval v "Slovenski poročevalec - primorska izdaja", da je bila tudi s tem počrtana enotnost našega ozemlja in vodstva osvobodilnega gibanja. Danes primorske tehnike rodno raznožujejo osrednji "Slovenski poročevalec" (in "Ljudsko pravico"), ki posveča vedno večjo pažnjo primorskim vprašanjem. "Slovenski poročevalec - primorska izdaja" pa izhaja od časa do časa, kadar se pokaže potreba, da posveti pozornost vprašanjem čisto krajevnega značaja.

Zaradi pogostih pritožb, da je "Primorski poročevalec" pretežek za širše občinstvo in da ga težko razume posebno mlajši rod, ki je obiskoval samo italijanske šole, se je pokazala potreba po novem listu. Z novim letom 1944 je začel zato izhajati "Primorski kmečki glas", ki ima za nalogo, da podaja vsa politična vprašanja v poljudni obliki, obenem pa se podrobneje tavi tudi s problemi našega kmečkega gospodarstva z ozirom na trenutni položaj. Cvetoči razmah organizacij SPZZ na Primorskem je poklical v življenje ženski list "Slovenka". Agilne organizacije ZSM pa imajo že dalje časa svoj list "Mlađi punter". Občutno pomanjkanje šolskih knjig za presenetljivo visoko število odprtih šol je dalo pobudo za poseben mladinski list. Izhajati je začel "Mlađi rod", ki služi kot pomožno čtivo v šolah, hkrati pa naše najmlajše mena za naše osvobodilno gibanje. Izšel je tudi "Učiteljski list", ki služi v prvi vrsti politični izgradnji našega učiteljstva. Nekatera okrožja izdajajo po lastni iniciativi radijske vestnike. Številni listi izhajajo tudi v raznih vojaških edinicah, tako "Goriški borec", "Matajur", "Vojaški vestnik", "Partizanski dnevnik" in "Triglavski odmevi", da omenim le nekatere.

Naklada listov, ki je bila spočetka skromna, je z ustanavljanjem novih tehnik sorazmerno naraščala od dne do dne. Danes smo dosegli že prav veliko število izvodov, a prev tako stalno/^{se vedno} raste živo povpraševanje po naši literaturi, znamenje, kako vedno širše množice zajema naše osvobodilno gibanje. Danes imamo že lepo število primorskih tehnik, a vse imajo polne roke dela. Poleg domačih listov raznožujejo po večini vsa glavna glasila, številne okrožnice, letake, brošure. Poleg tega se naš tisk ni smel omejiti samo na propagandno literaturo. Evajsetletni zastoj kulturnega življenja na Primorskem je za sekala občutne vrzeli, ki jih je treba za silo zadelati. Da smo ustregli stalnemu povpraševanju po slovenskih pesnih primernih za prednašanje, smo izdelali dva snopiča zbirk "Naši pesniki novega rodu" in zbirko "Žrtvam svobode". Izšlo je tudi petero različno urejenih in opremljenih zbirk partizanskih pesmi po iniciativi posameznih okrožij. Za kulturne prireditve, ki se vršijo v vsaki vasi, smo raznožili tri igrice, med temi Mateja Bora "Gospod Lisjak". Za petindvajseto obletnico Cankarjeve smrti, za stoletnico Prešernove "Zdravljice" in za stoletnico Jurčičevega rojstva smo izdali posebno brošuro "Zgrađivom in navodili za proslavo omenjenih obletnic, ki so se vršile povsaj Pri

morski Sloveniji.

Primorske tehnike so po večini mlade, nekatere pravkar ustanovljene. Ven dar pa so že v svojih početkih pokazale prav lepe uspehe, nekatere celo tako popolnost, da jim je zaupati tudi težja naročila. Tako je na primer neka tehnika že razmnožila "Zgodovino VKP/b". Izšel je tudi kratek "Pravopis" in kratka "Slovnica", ki je namenjena za prvo potrebo našemu učiteljstvu. Naj omenim, da smo bili za "Poročilo tovariša Tita" na drugem zasedanju Protifašistične ga Sveta razpisali med tehnikami tekmovanje za nagrado v pogledu nagle in hitre izdelave. Uspeh tega tekmovanja je bil dober, v treh primerih celo presenetljiv. To je veselo dejstvo, zakaj treba bo ~~stredi vedno večjim potrebam~~ in biti ~~kos naraščajočim nalogam tako glede višine naklade kot glede zunanje opreme.~~

F. B.

Posvetovanje gospodarskih strokovnjakov

Gospodarski odsek pri Predsedstvu SNOS je sklical za 5. in 6. april gospodarske aktiviste in strokovnjake iz raznih strok (kmetijstva, gospodarstva, financ) na posvetovanje. Udeležili so se ga aktivisti iz takozvane Ljubljanske pokrajine. Namen posvetovanja je bil ugotoviti, s kakšnimi prehrabnimi možnostmi še razpolagamo in zagotoviti naši vojski in prebivalstvu pregrado za prihodnost.

Posvetovanje je ugotovilo, da je triletna borba zarezala že globoke rane v naše gospodarstvo. Na stotine domačij je uničil okupator, pobil stotine gospodarjev, ropal kar mu je prišlo pod roko. Na drugi strani se je naša NOV razvila v redno vojsko in to se odraža tudi v prehrani. Saj samo VII. korpus NOV in POJ potrebuje za prihodnje štiri mesece 72 vagonov moke. Vsa ta breme na nosi na svojih plečih naš kmet. Brez vsake pomoči od koderkoli slovensko ljudstvo samo vzdržuje svojo narodno vojsko, pomaga pogorelcem in internirancem. Vedno pasivna Notranjska in Kočevska, nič preveč rodovitna Bela Krajina in Dolnjska, ki so preje letno uvažale več stotin vagonov moke, dajejo sedaj za vojsko tone in tone moke, maščob, krompirja in drugih živil. Zakaj danes melje notranjski kmet oves in krompirjeve olupke, žito pa daje za potrebe vojske? Zakaj interniranci tam ob Kolpi in Čabranki potrpežljivo prenašajo pomanjkanje in poleg tega še vedno nasitijo partizane? To je tista globoka slovenska zavednost in vera v znago, v boljšo prihodnost, ki jo je vzbudila Osvobodilna Fronta v slovenskih ljudeh.

Ko je gospodarsko posvetovanje ugotovilo zelogo hrane, ki se danes v nekaterih okrožjih še povoljne in to zavzetost slovenskega ljudstva za osvobodilno stvar, je tudi lahko napravilo sklep za prihodnost: Kakor smo doslej iz ključno z lastnimi silami prehranjevali sebe in svojo narodno vojsko, tako bo mo delali tudi poslej do končne znage.

V tej zvezi se je na tem posvetovanju posvetila vsa pozornost nalogi, ki nam jo je postavil naš voditelj tovariš Tito: Obdelajmo čim več zemlje za zrago! Ugotovilo se je, da je naš kmet sam po sebi razumel to nalogo že v jeseni ter posejal več ozimine kot kdaj poprej. Poleg tega se v vseh okrožjih vrše priprave, da se res obdela sleherna krpica zemlje. Naše gospodarske komisije in vse organizacije OF so pokazale pri tem veliko iniciativnosti in sposobnosti, da bo ta naloga izvedena. Edino na zapuščeni Kočevski bo ostalo okoli 300 ha zemlje neobdelane.

Poleg tega so se na posvetovanju obravnavala še druga vprašanja našega gospodarstva: živinoreja, promet, finance, gospodarstvo, vse povezano s sedanjo situacijo, to je, s potrebo naše narodno osvobodilne borbe, s pogledom v prihodnost ko bo slovenska domovina osvobodjena in bomo z zavihanimi rokavi pričeli graditi novo slovensko zgradbo.

Polič Radko

Zmešane belogardistične pisovkije

Težko bi bilo najti danes - kvečjemu morda v Paveličevi NDH - tako zmešano in smešno pisanje, s kakršnim polnijo svoje stolpce ljubljanski belogardistični listi "Slovenec", "Slovenski dom", "Domoljub" in drugi. Videč, da se približuje neizprosno konec njihovi zabredli izdajalski politiki, poskušajo sedanji švabobranci, potem ko so s pomočjo partizanov odložili belogardistične štabe in plavogardistične žanderske šajkače ter nataknil uniforme SS-policijskih oddelkov, dokazati, da rešujejo slovenstvo, njegovo tradicijo, da se borijo za življenjski prostor slovenskega naroda v "novi" hitlerjevski Evropi, da imajo na svoji strani celo Boga.

Takole je na primer govoril na shodu v Novem mestu švabobranski poročnik in pisatelj Stanko Kociper: "General Rupnik in z njim slovenska domobranska mladina si je postavila druge temelje svojega dela. Iz zveri materialističnega dvajsetega stoletja napraviti zopet človeka po božji podobi."

Tako torej! General Rupnik in njegov gospodar Hitler sta po imenu zabredlih švabobrancev oblikovala človeka po božji podobi. Da to dosežeta, sta začela oznanjati - morda ljubezen do bližnjega ali kaj podobnega? Ne! Hitler in za njim vsi pokorni hlapci po evropskih deželah, naj se že imenujejo Rupnik, Pavelič, Nedič, Antonescu, Quisling, Degrelle ali Mussolini, oblikujejo "človeka po božji podobi" z nasiljem, ubijanjem milijonov nedolžnih ljudi, ustvarjenih po božji podobi, med katerimi je tudi dolga vrsta desetisočev Slovencev. Najkrvoločnejše nasilje in najbrezobzirnejši materializem naj bi bilo to reševalno sredstvo za oblikovanje človeka po božji podobi. Toda slovenski izdajalci mislijo, da je tako. Pogansko čaščenje raste, preganjanje takoimenovanih "manjvrednih narodov", gaženje po veletokih nedolžne krvi: to je po mišljenju Stanka Kocipera in njegovih belogardističnih gospodarjev "oblikovanje človeka po božji podobi".

Švabobranci vedo, da temu ni tako, zato isti Stanko Kociper pravi: "Slovenska mladina je odvrгла vse predsedke in postavila trden jez komunističnemu navalu." (Se vedno namreč trdovratno enačijo osvobodilno gibanje s komunizmom.) Tu je povedal Kociper resnico. Izdajalci so odvrgli vse predsedke. Ti predsedki morajo biti kvečjemu pravi krščanski duh, dolžnost do trpečega naroda in človeško poštenje. Te "predsedke" so belci in plavi izdajalci res temeljito zavrgli, da je temu res tako, pričajo njihovi pokolji nedolžnega in mirnega prebivalstva ter slovenskih vojakov po ljubljanski okolici, zavrtno pobijanje zavednih Slovencev po Ljubljani in vseh slovenskih pokrajinah, pribijanje na križ in iztikanje oči primorskim Slovincem, ki se jim gnusi vsaka naša narodna izdaja, pošiljanje tisočev Slovencev v nemška taborišča in v smrt po nemških tovarnah, ropanje in kraja. Tu se švabobranci res lanko pohvalijo, da so osvobodili vseh "predsedkov".

In pri vsem tem postavi isti Stanko Kociper geslo njihovega gnusnega početja: "Slovenska zemlja, slovenski človek, nad obema Bogi!" Kakor kliče Hitler tik pred uničenjem Boga na pomoč, tako skušajo tudi slovenski izdajalci mobilizirati Boga, da bi se boril zanjihove zavrženost. Toda Bog pozna take gnusneže. Ze dosti je inelopravke z njimi, začelši s Kajnom, Judažem, judovskiimi velikimi duhovniki itd. Vsi so šli svojo pot, za njimi so jo ubrali v današnjih dneh slovenski belogardisti. Bog ne pomaga krivici in nasilju, brezobzirno in izdajalcem, po čepprav nosijo njegovo ime na bogoskrunskih oltarjih. Bog tudi ne potrebuje za svojo obrambo takih vojakov, kakor so Hitler (ki se ponuja Bogu za branitelja pred "komunizmom"), Pavelič ali Rupnik. Ne, Bog ni bil nikdar na strani krivice in nasilja in tudi danes ni. Da je temu res tako, lahko spoznamo, če pogledamo samo na svetovna bojišča, kjer sta se spopri-

jela nečloveško nasilje in svobodoljubni ter pravicoljubni duh človeštva:

Polno takega govoričenja najdemo po belogardističnem časopisu. Da bi se rešili, organizirajo predavanja, sprejmejo pobožnosti, devetdnevnice, škropljeni z bratovsko krvjo ukazujejo Bogu, da jim priskoči na pomoč. Toda namesto pomoči se naglo približuje neizprosna pravica. Prvi slovenski Alžar - Turjak - je padel v enem tednu pod udarci Narodne Osvobodilne Vojske, nositeljice narodnega naščedenja, drugega "Alžarja" slovenski svabobranci ne bodo več doživeli, ker jih bo mehoma uničil ljudski srd, ki ga tako strahotno kopicijo s svojimi zločini. Kam boste težali na dan pravične slovenske jeze, Rupnikin švabobranci, ko to strt vaš zadnji zaščitnik - Hitler?

Takrat boste spoznali tudi, logokletniki, da Gospod vojnih trum ni na strani krivice in izdajstva, ampak na strani tistih, ki se bore za človekane govo pravico in svobodo.

SMRT SVABOBRANCI, MORILCI SLOVENSKEGA NARODA !

RESOLUCIJA

sprejeta na prvem zboru kmetijskih strokovnjakov na osvobojenem slovenskem ozemlju

Zvesti slovenski knečki ljudi in slovenskemu ljudstvu ter zavedajoč se da je pot Osvobodilne Fronte edina pravilna, smo se napredni kmetijski strokovnjaki odločili, da v tej borbi aktivno sodelujemo.

Slovenska vas je v tej borbi za svobodo ogromno žrtvovala. Dela je partizancu streho in zadnjo skrajnico kruha, nešteto slovenskih vasi je za svobodo pogorelo.

V dneh, ki terjajo od knečkega ljudstva silnih žrtev krvi in dela, ko to ljudstvo v borbeni skupnosti z delavo in napredno inteligenco nosi največjo težo borbe, ko je intenzivna kmetijske proizvodnja prepotrebna, da prispeva svoj delež h končni zmagi, je sveta dolžnost strokovnjakov, da stoje kmetu ob strani z delom in nasvetom. S tem ne vrše samo naloge, ki jim jo nalaga poklic in domovina, s tem utirajo kmetijskemu strokovnemu kadru pot med ljudstvo tudi za prihodnost.

Opozarjamo vse kmetijske strokovnjake, da bije zadnja ura, ko morajo prenehati služiti krvnikom našega ljudstva in njegovim zverinskim pomagalcem ter se skrivati po njegovih pisarnah. Tiste, ki se še niso priključili, pozivamo, da se povrnejo med ljudstvo in ga podpre v času, ko okupator uničuje naše kmečko gospodarstvo in ora kmetijstvo vzdrževati največje napore.

Vse naše sile in znanje smo dolžni dati za našo osvoboditev in graditev srečne prihodnosti.

NAJ ŽIVI BORBENA SKUPNOST KMEČKEGA LJUDSTVA, DELAVCEV IN NAPREDNE INTE-
LIGENCE !

NAJ ŽIVI NASA OSVOBODILNA BORBA !

NAJ ŽIVI SLOVENSKA VAS, NJENA PRVOPORITELJICA !

Za odbor kmetijskih strokovnjakov:

ing. Levstik Jože, ing. Bajec Viktor, ing. Berkopec Jože, dr. Kovačič Stane, Gosak Lavoslav, Mohorčič Vlado, Čerič Stanko, Pučelj Franc, Udovč Jože, Cetin Franjo, Mravljak Ivan, Špenar Ivan

ŽIVELA NOVA DEMOKRATIČNA, FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA, LJUBLJENA DOMOVINA VSEH
JUGOSLOVANSKIH NARODOV !

Minerja Leona največji uspeh

Leon si je pogladil bunje črne lase ter vzel štiri angleške mine in vse drugo, kar miner potrebuje. Stisnil je še enkrat roko tovarišu komandantu in že izginil v noči. Z naglimi koraki se je ko srna spuščal po bregu nizdol.

Spodaj je šumela Sava. Ustavil se je, napeto prisluhnil in z očmi prediral temo. Vse je bilo tiho in mirno, le tam v daljavi nekje je sopihal vlak. Pripravil je puško na strel in spet napravil nekaj korakov. Tako jekmalu prišel skoro tik proge. Zopet se je ustavil. Njegova vajena ušesa so ujela rahel šum, ki je prihajal po progi. Zdelo se mu je celo, da vidi neke postave. Naglo je počenil za bližnji grm in se skrnil. Postave na progi so se ustavile in si prižigale cigarete. Nemška patrola, ki pregleduje progo pred prihodom vlaka. Razločno je čul govorjenje. Patrola se je nekaj časa motala, nato pa izginila za ovinkom.

Tedaj se je Leon dvignil. Bil je že skrajni čas, vlak mora kmalu priti, zaseda je že dolgo na svojih mestih. Se nekaj skokov in že je na progi. Naglo pripravi mine, vzame vžigalnik, si ovije vrvico okoli roke in leže v bližnji jarek. Iz za ovinka že prihaja vlak, dve blede luči svetita v temo. Tik pred vlakom je treba potegniti za vrvico, potem vlak iztiri in zdrvi v Savo.

Trenutki so dolgi kot večnost. Ali bo akcija uspela? Vlak prihaja bliže in bliže. Kakšna usoda ga bo zadela? Tik pred lokomotivo Leon potegne za vrvico, toda... Vrvica se pretrga, ker se je zadržila okrog nekega kaana. Mine niso eksplodirale! Se nekaj trenutkov in dolgi vozovi izginejo v temi. Le še šop žarečih isker se vleče v daljavi.

Tedaj se Leon razočaran dvigne. Pobere mine in se že hoče vrniti k zase di. Toda vseeno ga še nekaj zadrži na progi. Tam nekje spet prihaja nek šum. Nov, nenajavljen vlak? Kaj to pomeni? Tedaj se mu je posvetilo: kak važen vojaški transport! Zato je tudi šla patrola in pred njim potniški vlak!

Leon se naglo vrne, namesti znova dve mini, dve si še prihrani, postavi vžigalnik in prižge vžigalno vrvico. Spet topotanje koles. To pot mora uspeti mora. Leon si grize prste od napetega pričakovanja in s skrbjo opazuje drobní plamenček, ki se naglo bliža vžigalniku.

Stroj se približuje z veliko naglico, topotanje koles prihaja vedno bliže. Lokomotiva je že tu. Plamenček že dogoreva tik vžigalnika. Toda - stroj zdrvi čez mine, tender zdrvi za njim. Leon je skoro ves iz sebe. Pa se vendar ne bo ponovila ista smola? Sledita dva oklopna vagona - zdaj, zdaj mora slediti ti eksplozija. Toda nič! Plamenček je došel sicer tik do vžigalnika, a eksplozije ni.

Prvi in drugi oklopni vagon sta že zdrvela mimo, potem zavozi velik pulman. Skoro že tudi preide nevarno mesto, a tedaj nenadoma sledi strahovit pok. Dva vagona, polna nemških oficirjev, skompletnim nemškim štabom zletita v zrak. Železje, les, vse leti po zraku. Tračnice so uničene. Iz ruševin se slišijo stoki in klici ranjencev. Med trici nastane strahovita zmeda, preklinjanje, kričanje in beganje na vse strani. V to zmedo se usuje toča svinčenk iz partizanskih strojnic in pušk, pridružijo se jim mine, ki začno zasipavati ves prostor.

Leon leži v jarku, kroglice mu švigajo komaj pedenj nad glavo in sejejo smrt med zmedene Svabe. Malodko se znajde. Lokomotiva z oklopnima vagonoma se med tem vrne. Edino ta posadka se je že nekoliko znašla. Začne se silovit dvoboj med nemškimi in partizanskimi minometi.

Leon je ves iz sebe. Plane ko ris in se povzpne na lokomotivo. Sam ne ve, kaj se dogaja z njim. Naglo zatakne mino za cilindar, prižge vrvico in spret-

no odskoči. Sedaj je na drugi strani proge in vlake, kjer je kolikor toliko zaščiten pred krogli, ki žvižgajo od vseh strani. Stroj hrope in hrope. Tedaj nov pok med številnimi eksplozijami! Iz razbitoga kotla brizga vrela voda. Lokomotiva je smrtno zadeta.

Svabi vpijejo in kriče, nihče ne ve točno, kaj se dogaja. Med njimi zavla da prvi smrtni strah. Začno laziti kar skozi okna in marsikdo se znajde v Savi, kjer si ohladi vročo kri. Švabi, ki skačejo skozi okna na Leonovo stran, pa dajo pod njegovo puško. Frici so tako zmedeni, da niti ne vedo, odkod streljajo, a Leon se zaveda samo ene dolžnosti: prekletin sovražnikom našega naroda smrt! Strelja kot nor, cev je skoraj vsa vrela. Tako se počasi plazi proti koncu vlaka, da bi se vrnil k zasedi. Mimo njega se motovilijo Svabi, toda nihče n' opazi, da je Leon partizan. Že dospe do konca vlaka, kar se vagoni začno ponikati nazaj, odkoder so prišli. Kako je to mogoče? Saj je stroj uničen!

Glej, na koncu vlaka vleče nova lokomotiva, ki skuša odvléči razbitine in rešiti preostale Svabe. Na to ni niti pomislil. Kakor da bi ga pičila kača, pa ne pokonci in se, ne meneč se za krogle in mine, požene za vlakom. Spotika se ob mrtve Nemce, skoro bi padel, a v zadnjem trenutku se ujame in teče dalje. Mora uničiti tudi preostalo lokomotivo. Za vsako ceno.

Že je tik lokomotive, ki se počasi ponika nazaj. S spretnim skokom/póvz^{se} ne na kotel in vzame edino še preostalo mino. Strojvodja tega spleh ni utegnil opaziti. Naglo prižge in odskoči na drugo stran. Vrže se po tleh, da ga ne podro krogle. Ponoven pok, nova eksplozija. Tudi druga lokomotiva je uničena in se hropče ustavi.

Se in še padajo strelj, rafali in mine. Preplašeni Svabi begajo sem tja, nekaj jih je že utonilo v Savi. Medtem je Leon sredno prešel nevarno mesto in prišel iz območja krogel in min. Kakih petsto metrov od kraja borbe se ustavi. Šele sedaj uvideva, v kakšnem položaju je bil. Globoko si oddahne, si popravi partizanske in se požene v breg. Svoje nalogo je z uspehom izvršil!

Biber Dušan

Technika
"MATAJUR"

